

บทที่ 3

สภาพปัญหาเกี่ยวกับการติดตามทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

เนื่องจากปัญหายาเสพติดของประเทศไทย ได้ทวีความรุนแรงและขยายตัวไปทุกพื้นที่ แม้ว่ารัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้พยายามเร่งรัดปราบปรามการค้ายาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่องมาโดยตลอด แต่การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดก็เพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งนี้เพราะการค้ายาเสพติดให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำความผิด นอกจากนี้การค้ายาเสพติดมีลักษณะการดำเนินงานที่ลับซับซ้อนในรูปขององค์กรอาชญากรรม จึงไม่สามารถดำเนินคดีกับบุคคลผู้เป็นนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการค้ายาเสพติดได้ ดังนั้นเพื่อให้การปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น รัฐบาลจึงได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ซึ่งมีมาตรการกำหนดความผิดฐานสมคบและมาตรการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายเครือข่ายขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดและทำลายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมดังกล่าว

1. ลักษณะของทรัพย์สินที่ริบได้

การริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นั้น มี 2 ประการ คือ การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด และการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

1.1 ทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด

มาตรา 30 บัญญัติว่า "บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิได้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่

ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ริบทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง และเมื่อพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นอย่างน้อยสองวันติดต่อกัน เพื่อให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ทั้งนี้ไม่ว่าในคดีดังกล่าวจะปรากฏตัวบุคคลซึ่งอาจเชื่อได้ว่าเป็นเจ้าของหรือไม่ก็ตาม

ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดอ้างตัวเป็นเจ้าของ ก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง หรือในกรณีที่ปรากฏเจ้าของ แต่เจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้เมื่อพ้นกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันแรกของวันประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันตามวรรคสอง และในกรณีนี้ มิให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ"

ทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดมีดังนี้

- 1) ทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิด เช่น รถยนต์ที่ใช้ล่าเหยื่อ ยาเสพติด ข้างไม้แกะสลักที่ใช้ชุกซ่อนยาเสพติด
- 2) ทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผล ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เช่น โทรศัพท์มือถือซึ่งใช้ในการติดต่อซื้อขายยาเสพติด
- 3) ทรัพย์สินที่มีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด เช่น กระเป๋าเดินทาง ซึ่งจัดทำช่องลับสำหรับใช้ในการชุกซ่อนยาเสพติด

จะเห็นได้ว่า มาตรา 30 ตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดลักษณะทรัพย์สินที่รับได้ กว้างกว่าประมวลกฎหมายอาญา โดยเฉพาะในส่วนของทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาไม่ครอบคลุมถึงทรัพย์สินดังกล่าว การกำหนดให้รับทรัพย์สินที่ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด จึงเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายที่มีอยู่เดิม ซึ่งส่งผลให้การรับทรัพย์สินมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น

ขั้นตอนการรับทรัพย์สินของกลางตามมาตรา 30 เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพนักงานสอบสวนอาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ในลักษณะของกลางในคดีอาญา เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานได้ โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน เมื่อพนักงานสอบสวนทำสำนวนคดียาเสพติดเสนอต่อพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจะพิจารณาฟ้องคดียาเสพติด และยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลสั่งรับทรัพย์สินของกลาง โดยอาจร้องขอเข้ามาพร้อมกับฟ้องหรือก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

การประกาศให้เจ้าของทรัพย์สินทราบ เมื่อพนักงานอัยการร้องขอต่อศาลแล้ว พนักงานอัยการต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้ทราบ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการประกาศในหนังสือพิมพ์รายวันอย่างน้อย 2 วัน ติดต่อกัน ผู้มีหน้าที่ประกาศตามมาตรา 30 นี้ ในทางปฏิบัติคือเลขาธิการ ป.ป.ส. ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนี้ เป็นผู้ลงนามประกาศ และต้องประกาศทุกกรณีแม้ว่าจะรู้ตัวผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินก็ตาม (มาตรา 30 วรรคสอง)

การร้องขอคืนทรัพย์สิน บุคคลที่เป็นเจ้าของทรัพย์สิน จะต้องร้องขอคืนทรัพย์สินก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และมีให้นำมาตรา 36 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ (มาตรา 30 วรรคท้าย) กล่าวคือ ไม่นำกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับทรัพย์สิน มาใช้บังคับ

ภาระการพิสูจน์ในการร้องขอคืนทรัพย์สิน เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่พิสูจน์ว่า 1) ตนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน 2) มิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด และ 3) ไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าว

ไปใช้ในการกระทำความผิดหรือได้ใช้ เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด

คำว่า "เหตุอันควรสงสัย" เป็นบทบัญญัติที่ขยายหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่พิสูจน์ 2 ประการคือ 1) ตนเป็นเจ้าของทรัพย์สิน 2) ตนมิได้รู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิด แต่ตามพระราชบัญญัตินี้ ลงโทษผู้ที่ประมาทด้วย โดยพิจารณาว่าเจ้าของทรัพย์สินควรจะรู้หรือไม่ว่ามีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ในการกระทำความผิด¹ ดังนั้นหากเจ้าของทรัพย์สินพิสูจน์ไม่ได้ว่าตนไม่มีเหตุอันควรสงสัย หรือไม่ประมาท ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ (มาตรา 30 วรรคท้าย)

ในกรณีที่ไม้ปรากฏเจ้าของ ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินได้เมื่อพ้นกำหนด 30 วัน นับแต่วันแรกของวันประกาศในหนังสือพิมพ์รายวัน

การริบทรัพย์สินของกลางนี้ สามารถริบได้ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ (มาตรา 30 วรรคแรก) ซึ่งเป็นหลักเดียวกับ มาตรา 32 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และเมื่อศาลสั่งริบทรัพย์สินแล้ว ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 31)

1.2 ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

มาตรา 3 บัญญัติว่า "ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หมายความว่า เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาโดยการใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินดังกล่าว ซ้ำหรือกระทำไม่ว่าด้วยประการใด ๆ ให้เงินหรือทรัพย์สินนั้น

¹เนาวรัตน์ น้อยผล, การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมาตรการริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 53.

เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ไม่ว่าจะมีการเปลี่ยนสภาพกี่ครั้ง และไม่ว่าเงินหรือทรัพย์สินนั้นจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลอื่น หรือปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลอื่นก็ตาม"

มาตรา 22 วรรคท้าย บัญญัติว่า "เพื่อประโยชน์ตามมาตรานี้ คำว่า "ทรัพย์สิน" ให้ความหมายรวมถึง

(1) ทรัพย์สินที่เปลี่ยนสภาพไป สิทธิเรียกร้อง ผลประโยชน์และดอกผลจากทรัพย์สินดังกล่าว

(2) หนี้ที่บุคคลภายนอกถึงกำหนดชำระแก่ผู้ต้องหา

(3) ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดของผู้ต้องหา ที่ได้รับ ขาย จำหน่าย โอน หรือยกย้ายไปเสีย ในระหว่างระยะเวลาสิบปี ก่อนมีคำสั่งยึดหรืออายัดและภายหลังนั้น เว้นแต่ผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์จะพิสูจน์ต่อคณะกรรมการได้ว่า การโอนหรือการกระทำนั้นได้กระทำไปโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน"

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นการขยายหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญา ให้สามารถริบทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่เปลี่ยนสภาพไปแล้วได้ ไม่ว่าจะเปลี่ยนสภาพกี่ครั้งก็ตาม

ขั้นตอนการริบทรัพย์สิน ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ เริ่มต้นโดยกระบวนการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยกฎหมายกำหนดให้มี "คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน" ซึ่งประกอบด้วย ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธาน อัยการสูงสุด เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน อธิบดีกรมตำรวจ อธิบดีกรมบังคับคดี อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมที่ดิน ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นกรรมการ และเลขาธิการ ป.ป.ส. เป็นกรรมการและเลขานุการ (มาตรา 15) เป็นผู้วินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ (มาตรา 16 (3))

เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเห็นว่าทรัพย์สินที่ส่งตรวจสอบ เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้เสนอเรื่องต่อพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น โดยจะยื่นไปพร้อมกับฟ้องหรือแยกต่างหากจากฟ้องก็ได้ แต่ต้องยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดีอาญา (มาตรา 27 วรรคแรก) ยกเว้นในกรณีที่คำร้องขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินไว้ก่อนศาลพิพากษาคดีอาญาแล้ว ถ้าปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน มีทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเพิ่มขึ้นอีก พนักงานอัยการจะร้องขอเพิ่มเติมภายหลังจากที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาแล้วได้ โดยให้ยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นก่อนคดีถึงที่สุด (มาตรา 27 วรรคท้าย)

การประกาศให้เจ้าของทรัพย์สินทราบ เมื่อพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแล้ว ให้เลขาธิการ ป.ป.ส. ประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนคดีถึงที่สุด และถ้ามีหลักฐานแสดงว่าผู้ใดอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ ก็ให้เลขาธิการ ป.ป.ส. มีหนังสือแจ้งให้ผู้นั้นทราบเพื่อใช้สิทธิดังกล่าว (มาตรา 27 วรรคสอง)

วิธีพิจารณาคดีในชั้นศาล กำหนดให้ศาลใช้วิธีใดส่วน โดยพนักงานอัยการมีหน้าที่พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูลว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มาตรา 29) โดยนำสืบใน 2 ประเด็น คือ

1) แสดงให้ศาลเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กล่าวคือ จำเลยเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน

2) แสดงให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่หรือได้มานั้นเกินกว่าฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต

พนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ศาลสั่งริบนั้นเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างไร เพราะเป็นหน้าที่ของจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า

1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ

2) ตนเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์และได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต

และมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาขารณ
การริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น
ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ จะต้องมีความพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีอาญา
ก่อน (มาตรา 32) ซึ่งหากศาลได้สำนวนแล้วเห็นว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สิน
ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลจะสั่งให้ริบทรัพย์สิน
นั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 31)

กล่าวโดยสรุป การริบทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติดตามมาตรา 30
เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการริบทรัพย์สินคดีอาญา ศาลมีอำนาจสั่งริบทรัพย์สินได้
ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ ส่วนการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับ
การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นการขยายขอบเขตการริบทรัพย์สินตาม
ประมวลกฎหมายอาญาให้ครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่มีการเปลี่ยนสภาพ อันเป็นการ
รื้อถอนสิทธิในทรัพย์สินของบุคคล แต่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองประชาชนผู้บริโภค
ไว้โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เพื่อทำหน้าที่พิจารณาถ่วงดุล
ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก่อนเข้าสู่กระบวนการ
พิจารณาคดีชั้นศาล และศาลจะสั่งริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด
เกี่ยวกับยาเสพติดได้ ต่อเมื่อมีความพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีอาญาเสียก่อน

2. การควบคุมทรัพย์สินก่อนริบ

เป็นมาตรการยึดหรืออายัดทรัพย์สินก่อนที่ศาลจะมีความพิพากษาให้ริบทรัพย์สิน
สิน ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า ทรัพย์สินที่จะริบนั้นจะไม่ถูกยกย้ายไปเสียก่อนใน
ระหว่างการดำเนินคดีหรือในระหว่างการตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งใช้เฉพาะกับทรัพย์สิน
ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

การยึด หมายถึง การเอาทรัพย์สินมาไว้ในความดูแลรักษาของเจ้าพนักงาน²

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 187/2490

การอายัด หมายถึง การสั่งบุคคลภายนอกมิให้ทำการโอน หรือชำระหนี้ ให้แก่ลูกหนี้หรือจำเลยในคดี นอกจากนี้ยังหมายถึง การขอให้งดการทำนิติกรรม เกี่ยวกับทรัพย์สิน³

หลักเกณฑ์ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน มีดังนี้

2.1 เงื่อนไขแห่งการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

มาตรา 22 บัญญัติว่า "ในการตรวจสอบทรัพย์สิน ถ้าผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่า ทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทนหรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรม อันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ ให้คณะกรรมการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี ซึ่งต้องไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่วันยึดหรืออายัด หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องในคดีที่ต้องหาขึ้น"

เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สิน หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า ทรัพย์สินรายใดอาจมีการโอน ยักยอก ชักซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินรายนั้นไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีการวินิจฉัยตามมาตรา 16 (3) ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ที่จะยื่นคำร้องขอผ่อนผันเพื่อขอรับทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ และให้นำความในมาตรา 19 วรรคสอง มาใช้โดยอนุโลม"

มาตรา 19 วรรคสอง บัญญัติว่า "ในกรณีที่ความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการอาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อน แล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้"

³พิพัฒน จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 4 วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาและการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญสุนทวงศ์, 2521), หน้า 50.

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินสามารถดำเนินการได้ 2 ช่วง คือ

1) การยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราวระหว่างการตรวจสอบทรัพย์สิน เพื่อป้องกันการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน หรือกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น (มาตรา 22 วรรคสอง)

2) การยึดหรืออายัดทรัพย์สินภายหลังการตรวจสอบเพื่อรอให้ศาลสั่งริบ (มาตรา 22 วรรคแรก) ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินไม่สามารถแสดงหลักฐานได้ว่า

(ก) ทรัพย์สินที่ถูกตรวจสอบ ไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ

(ข) ได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือ

(ค) เป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ

2.2 ผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

ผู้มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน สามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) ในกรณีปกติ

(ก) ในระหว่างการตรวจสอบทรัพย์สิน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินรายใดอาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน หรือเป็นกรณีที่มีเหตุผลและความจำเป็นอย่างอื่น คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้เป็นการชั่วคราว (มาตรา 22 วรรคสอง)

(ข) ภายหลังการตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อรอให้ศาลสั่งริบ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน (มาตรา 22 วรรคแรก)

2) ในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน ไม่สามารถประชุมคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ทัน กำหนดให้เลขาธิการ ป.ป.ส. มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ชั่วคราว (มาตรา 19 วรรคสอง ประกอบกับ มาตรา 22 วรรคสอง)

2.3 การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

มาตรา 16 บัญญัติว่า "ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(2) ตรวจสอบทรัพย์สิน ที่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 22"

มาตรา 16 วรรคสอง บัญญัติว่า "คณะกรรมการอาจมอบหมายให้อนุกรรมการหรือเลขาธิการ ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินตาม (2) หรือดำเนินการยึดหรืออายัดตาม (4) แล้วรายงานให้ทราบก็ได้"

มาตรา 23 บัญญัติว่า "เมื่อคณะกรรมการหรือเลขาธิการแล้วแต่กรณีได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และประเมินราคาทรัพย์สินนั้นโดยเร็ว แล้วรายงานให้ทราบ

การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และการประเมินราคาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

ทั้งนี้ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม"

จะเห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน คือ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน (มาตรา 16 (4)) หรืออนุกรรมการ หรือเลขาธิการ ป.ป.ส. (มาตรา 16 วรรคสอง) หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (มาตรา 16 ประกอบ มาตรา 23)

การดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน มีหลักเกณฑ์และวิธีการตามมาตรา 23 และกฎกระทรวง ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2535) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) แจ้งบันทึกการยึดหรืออายัดทะเบียนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สิน ต่อหน่วยงานราชการหรือสถาบันการเงิน

2) เข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่เพื่อทำการยึดหรืออายัด และแสดงคำสั่งการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน และเอกสารมอบหมายของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือเลขาธิการ ป.ป.ส. แล้วแต่กรณี ก่อนดำเนินการยึดหรืออายัด

3) ทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน โดยแสดงเครื่องหมายการยึดไว้ที่ทรัพย์สิน หรือปิดประกาศการยึด ณ ที่ตั้งอสังหาริมทรัพย์

4) จัดทำบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด โดยมีพยานลงนามรับรอง ซึ่งเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือพนักงานฝ่ายปกครอง

5) บันทึกถ้อยคำบุคคลที่เกี่ยวข้อง

6) นำทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด ส่งมอบเพื่อเก็บรักษาไว้ หากไม่สามารถขนย้ายได้ให้เสนอ เลขานุการ ป.ป.ส. เพื่อสั่งการ

7) แจ้งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน (ผู้ถูกตรวจสอบหรือเจ้าของทรัพย์สิน) หากไม่สามารถแจ้งได้ให้ประกาศ ณ สำนักงานที่ดิน ที่ว่าการอำเภอหรือเขตสำนักงาน ป.ป.ส. และศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำภาค (กรณีเป็นอสังหาริมทรัพย์ ปิดประกาศเฉพาะที่ สำนักงาน ป.ป.ส. ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค)

8) รายงานคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือเลขานุการ ป.ป.ส. โดยแนบบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไปด้วย

ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายในการยึดหรืออายัด ใช้จ่ายจากกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ส่วนเอกสารในการยึดหรืออายัดและรายงาน เป็นไปตามแบบที่สำนักงาน ป.ป.ส. กำหนด

2.4 การขอผ่อนผันกรณีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราว

ในระหว่างการตรวจสอบทรัพย์สิน อาจมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินเป็นการชั่วคราวได้ ซึ่งผู้ถูกยึดหรืออายัดทรัพย์สินสามารถขอผ่อนผันได้ โดยดำเนินการได้ 2 ประการ คือ

1) การขอผ่อนผันเพื่อนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์

2) การขอพิสูจน์ว่า ทรัพย์สินไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

2.4.1 การขอผ่อนผันเพื่อนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์

ตามมาตรา 22 วรรคสอง และกฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2535) กำหนดว่าการยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราว ผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินอาจยื่นคำร้องขอผ่อนผันได้ อำนาจในการอนุญาตในกรณีปกติ เป็นอำนาจของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ในกรณีมีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการ ป.ป.ส. มีอำนาจอนุญาตได้ โดยต้องมีหลักประกันและรายงานให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินทราบ การยื่นคำร้องขอผ่อนผันให้เสนอต่อเลขาธิการ ป.ป.ส. เพื่อให้คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินพิจารณาตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) เหตุผล ความจำเป็น และความเร่งด่วนที่จะต้องนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์

(2) ความน่าเชื่อถือของผู้ที่จะนำทรัพย์สินนั้นไปใช้ประโยชน์

(3) ประเภท และมูลค่าทรัพย์สิน และลักษณะการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ว่าจะมีความเสี่ยงภัยหรือเสี่ยงต่อความเสียหายหรือไม่ เพียงใด

(4) ระยะเวลาที่จะนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์

การสิ้นสุดการผ่อนผัน ให้ส่งคืนทรัพย์สินที่นำไปใช้ประโยชน์แก่สำนักงาน ป.ป.ส. ทันที เมื่อปรากฏว่า (1) มีคำสั่งเพิกถอนการอนุญาต (2) ครบกำหนดเวลาที่ได้รับอนุญาต (3) หมดความจำเป็นในการใช้ประโยชน์

สำหรับกรณีหลักประกันให้จัดการโดยให้ส่งคืน หรือหักค่าใช้จ่ายบางส่วน ในกรณีทรัพย์สินชำรุดบกพร่อง หรือให้ริบ ในกรณีไม่ส่งทรัพย์สินคืน

2.4.2 การขอพิสูจน์ว่า ทรัพย์สินไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ตามมาตรา 22 วรรคแรก ในกรณีที่มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน บุคคลที่จะยื่นคำร้อง คือ ผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน หรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ซึ่งจะต้องแสดงหลักฐานต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินดังนี้

- หรือ
- (1) ทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด
  - (2) ได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือ
  - (3) เป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศล
- สาธารณะ

2.5 การจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด

การจัดการทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด สามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

- 1) การเก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด
- 2) การขายทอดตลาด
- 3) การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ

2.5.1 การเก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด

การเก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้นี้ ตามมาตรา 24 กำหนดเฉพาะทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินสั่งยึดหรืออายัด แต่ในระเบียบว่าด้วยการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัด พ.ศ. 2535 ให้รวมถึงทรัพย์สินที่เลขาธิการ ป.ป.ส. สั่งยึดหรืออายัดด้วย

การดำเนินการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด มีหลักเกณฑ์ดังนี้

- (1) ผู้มีหน้าที่เก็บรักษา กรณีปกติ คือ ผู้อำนวยการกองตรวจสอบทรัพย์สิน หรือผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดประจำภาค และผู้ที่เลขาธิการ ป.ป.ส. แต่งตั้ง
- (2) สถานที่เก็บรักษา คือ สำนักงาน ป.ป.ส. ส่วนกลาง หรือส่วนภูมิภาค
- (3) วิธีปฏิบัติในการเก็บรักษา
  - รับส่งมอบทรัพย์สินและจัดทำเอกสารไว้
  - ตรวจสอบสภาพทรัพย์สิน

- จัดทำบัญชีเก็บรักษา
- จัดทำบัตรหรือเครื่องหมายประจำทรัพย์สิน
- รายงานเลขานุการหรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน

(4) การจัดการอื่น ๆ

- การเก็บรักษาอสังหาริมทรัพย์ อาจมอบหมายให้เจ้าของทรัพย์สินดูแลหรือจัดให้ผู้อื่นดูแลแทนก็ได้ หรือเลขานุการ ป.ป.ส. อาจสั่งให้นำทรัพย์สินออกให้เข้าได้

- การประกอบกิจการในธุรกิจ ห้างร้าน อาจตั้งผู้จัดการได้
- การเคลื่อนย้ายทรัพย์สินออกนอกสถานที่เก็บรักษา ให้ขออนุญาต

เป็นลายลักษณ์อักษรจากเลขานุการ ป.ป.ส.

- กรณีทรัพย์สินที่ไม่เหมาะสมต่อการเก็บรักษา ตามกฎหมายและระเบียบนี้ คือ ทรัพย์สินที่เป็น ของสด ของเสียได้ สกปรก เลอะเทอะ มีน้ำหนักมาก ไม่สะดวกต่อการขนย้าย มีสภาพอันตราย หรือต้องเก็บรักษาคุณภาพ ให้เสนอเลขานุการ ป.ป.ส. นำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2536

2.5.2 การขายทอดตลาด

การขายทอดตลาดใช้ในกรณีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้มีลักษณะ

(1) ไม่เหมาะสมที่จะเก็บรักษาไว้ หรือ

(2) หากเก็บไว้จะเป็นภาระแก่ทางราชการ มากกว่าการนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น

ทั้งสองกรณีดังกล่าวให้อำนาจ เลขานุการ ป.ป.ส. อาจสั่งนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ แล้วรายงานคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้ (มาตรา 24) ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด หรือการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2536

เมื่อเสนอเลขานุการ ป.ป.ส. สั่งขายทอดตลาดแล้ว เลขานุการจะแต่งตั้งคณะกรรมการขายทอดตลาด จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน (ข้าราชการในสำนักงาน ป.ป.ส.) และกระทำการขายทอดตลาดโดยเปิดเผย ตามระเบียบที่เลขานุการกำหนด ภายหลังจากเมื่อขายทอดตลาดแล้วให้ดำเนินการเก็บรักษาเงินจากการขายทอดตลาดไว้ และรายงานคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป

2.5.3 การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ

ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดอาจนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการได้ โดยทรัพย์สินนั้นเป็นไปตามเงื่อนไขและสภาพเช่นเดียวกันกับการขายทอดตลาด

การนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ กำหนดไว้เฉพาะส่วนราชการเท่านั้น โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

- (1) ส่วนที่มีหน้าที่สืบสวนปราบปราม และยึดหรืออายัดทรัพย์สินเกี่ยวกับยาเสพติด
- (2) ส่วนราชการในสำนักงาน ป.ป.ส.
- (3) ส่วนราชการอื่น

วิธีการยื่นคำขอนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ กฎหมายกำหนดให้หัวหน้าส่วนราชการยื่นคำขอต่อเลขานุการ ป.ป.ส. เพื่อพิจารณาอนุญาต โดยคำนึงถึงหน้าที่ส่วนราชการ เหตุผลความจำเป็น ภาระการเก็บรักษาทรัพย์สิน ความเสี่ยงในการนำทรัพย์สินไปใช้ พฤติการณ์ในคดียาเสพติด หรืออื่น ๆ

การปฏิบัติในการนำทรัพย์สินไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ ให้จัดทำเอกสารรับ-ส่งทรัพย์สินนั้น และแจ้งสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน

การส่งคืนทรัพย์สินจากการนำไปใช้ประโยชน์ เมื่อครบกำหนดอนุญาตหรือหมดความจำเป็นในการใช้ประโยชน์ หรือคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเพิกถอนการอนุญาต แต่หากต้องการใช้ประโยชน์ต่อไปให้เสนอขออนุญาตใหม่

2.6 การสิ้นสุดของทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด

การยึดหรืออายัดทรัพย์สิน จะสิ้นสุดลงในกรณีต่อไปนี้

- 1) เมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยว่า ทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไม่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยผู้ถูกตรวจสอบหรือผู้ซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินสามารถพิสูจน์ได้ว่า (มาตรา 22)
  - (ก) ทรัพย์สินนั้น ไม่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ
  - (ข) ได้รับโอนทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือ
  - (ค) เป็นทรัพย์สินที่ได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณะ
- 2) คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นเกินกว่า 1 ปี ในกรณีที่ยังไม่มีการฟ้องคดีต่อศาล (มาตรา 22)
- 3) พนักงานอัยการมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดียาเสพติด (มาตรา 22 และ มาตรา 32)
- 4) ศาลพิพากษายกฟ้องคดียาเสพติดและคดีถึงที่สุด (มาตรา 22 และ มาตรา 32)
- 5) กรณีที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ แต่ไม่มีผู้มาขอรับคืนภายใน 1 ปี นับแต่วันมีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ซึ่งเป็นกรณีที่ให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 32)
- 6) กรณีที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้ แต่ไม่ได้ยื่นคำร้องขอรับทรัพย์สินก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาคดียาเสพติด (มาตรา 27)
- 7) กรณีที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินเพิ่มเติม แต่ไม่ได้ยื่นคำร้องขอรับทรัพย์สินเพิ่มเติมก่อนคดียาเสพติดถึงที่สุด (มาตรา 27)
- 8) ศาลได้ส่วนแล้วไม่รับทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดไว้ เนื่องจากบุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินก่อนคดีถึงที่สุด และแสดงให้เห็นว่า (มาตรา 29)

(ก) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำคามผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ

(ข) ตนเป็นผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

2.7 การส่งคืนทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด

เมื่อมีกรณีที่ต้องคืนทรัพย์สินไม่ว่าประการใด ให้เป็นไปตาม มาตรา 33 และกฎกระทรวงฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2535) ซึ่งกำหนดวิธีการส่งคืนทรัพย์สิน ดังนี้

1) สำนักงาน ป.ป.ส. แจ้งผู้มีสิทธิรับทรัพย์สินคืน ตามที่อยู่ครั้งสุดท้ายสุดท้ายที่ปรากฏในส่วนวนการสอบสวน

2) แจ้งการถอนการยึดหรืออายัดในทะเบียนกรรมสิทธิ์ ต่อหน่วยงานราชการหรือสถาบันการเงิน

3) กรณีที่ไม่ปรากฏเจ้าของทรัพย์สิน ให้สำนักงาน ป.ป.ส. ประกาศหนังสือพิมพ์รายวัน 2 ฉบับ 2 วันติดต่อกัน เพื่อให้ผู้อ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมาขอรับทรัพย์สินคืน

4) การยื่นคำร้องขอรับทรัพย์สินคืน ให้เสนอพยานหลักฐานการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน หรือในกรณีที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินนั้นถึงแก่ความตายให้ยื่นใบมรณบัตรและคำสั่งของศาลที่แต่งตั้งผู้จัดการมรดกด้วย

5) การรับทรัพย์สินคืน ให้เจ้าของมารับคืนได้ ณ สถานที่ที่สำนักงาน ป.ป.ส. แจ้งให้ทราบ เว้นแต่กรณีจำเป็นและมีเหตุผลสมควร เลขาธิการ ป.ป.ส. อาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่นำทรัพย์สินนั้นไปส่งคืนให้แก่เจ้าของก็ได้

6) ทรัพย์สินใดที่ไม่อาจคืนให้เจ้าของได้ หรือไม่มีผู้ใดมาอ้างว่าเป็นเจ้าของเพื่อขอรับคืน ให้เลขาธิการ ป.ป.ส. รายงานคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเพื่อพิจารณาต่อไป

กรณีที่มีการนำทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัด ไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ หากต้องคืนทรัพย์สิน มาตรา 24 วรรคสี่ กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ 2 ประการ คือ

(1) ให้คืนทรัพย์สินพร้อมชดใช้ค่าเสียหาย และค่าเสื่อมสภาพ โดยใช้เงินจากกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

(2) กรณีที่ไม่อาจคืนทรัพย์สินได้ ให้ชดใช้ราคาทรัพย์สินตามราคาขายทอดตลาดหรือราคาประเมิน ณ วันที่ยึดหรืออายัด

การประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการประเมินค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ พ.ศ. 2535 ดังนี้

เลขาธิการ ป.ป.ส. มีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินค่าเสียหายหรือค่าเสื่อมสภาพ ซึ่งเป็นข้าราชการในสำนักงาน ป.ป.ส. ไม่น้อยกว่า 3 คน หรืออาจมีบุคคลอื่นก็ได้ โดยอาจตั้งไว้เป็นการประจำหรือเฉพาะกรณี โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ทรัพย์สินที่ไม่อาจคืนได้ กรณีทรัพย์สินสูญหาย เสียหาย หรือเสื่อมสภาพโดยสิ้นเชิง หรือไม่อาจซ่อมแซมได้ หรือค่าซ่อมแซมสูงเกินควร ให้ชดใช้จากราคาขายทอดตลาดหรือราคาประเมิน ณ วันที่ยึดหรืออายัด

(2) การประเมินราคาค่าเสียหายและค่าเสื่อมสภาพ ให้ประเมินค่าเสียหายเท่ากับค่าใช้จ่ายซ่อมแซม ค่าเสื่อมสภาพเนื่องจากการใช้งานให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของทางราชการ ซึ่งใช้ในการคำนวณราคาเมื่อทรัพย์สินของทางราชการเสียหายหรือสูญหาย

2.8 บทกำหนดโทษ

ในกรณีที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน หรือเลขาธิการ ป.ป.ส. มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินแล้ว หากมีการโยกย้ายหรือกระทำความผิดต่อทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัด กฎหมายได้กำหนดความผิดอาญาแก่ผู้กระทำการดังกล่าว

มาตรา 42 บัญญัติว่า "ผู้ใด ยักย้าย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ หรือรับไว้โดยมิชอบด้วยประการใด ซึ่งทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดตามพระราชบัญญัตินี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

องค์ประกอบของความผิด

1) องค์ประกอบภายนอก คือ การยักย้าย ช้อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ หรือรับไว้โดยมิชอบด้วยประการใด ซึ่งทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัด

(1) ผู้กระทำความผิด กฎหมายไม่ได้จำกัดว่าเป็นใคร

(2) การกระทำ ได้แก่

ยักย้าย หมายถึง เคลื่อนย้ายจากที่เดิมไปไว้ที่อื่น

ช้อนเร้น หมายถึง เอาไปไว้ในที่ที่หาพบยาก

เอาไปเสีย หมายถึง เอาไปจากที่ที่เคยอยู่

ทำให้เสียหาย หมายถึง การกระทำต่อเนื้อวัตถุ ซึ่งการกระทำนั้น ไม่เป็นเพียงการทำให้การใช้ทรัพย์สินตามปกติถูกรบกวนเล็กน้อยเท่านั้น และไม่จำเป็นต้องเป็นการทำอันตรายต่อเนื้อวัตถุ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การทำให้เสื่อมค่า หรือไร้ประโยชน์ ก็เป็นการทำให้เสียหายอย่างหนึ่ง⁴

ทำลาย หมายถึง ทำให้หมดสิ้นไป

ทำให้สูญหาย หมายถึง ทำให้หาไม่พบ

ไร้ประโยชน์ หมายถึง ทำให้ใช้ประโยชน์ไม่ได้

รับไว้โดยมิชอบด้วยประการใด หมายถึง ผู้กระทำได้กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ทรัพย์สินนั้นตกอยู่ในความครอบครองของตน โดยปราศจากอำนาจกระทำได้

(3) วัตถุที่กระทำต่อ คือ ทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัด

2) องค์ประกอบภายใน คือ เจตนา

(1) ผู้กระทำความผิดต้องรู้ว่า วัตถุที่กระทำต่อเป็นทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัด

⁴ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 152.

(2) ผู้กระทำการชักย้าย ช้อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ หรือรับไว้โดยมิชอบด้วยประการใด ต่อวัตถุนั้น

คำว่า "ทรัพย์สินที่มีค่าสิ่งยึดหรืออายัด" ผู้เขียนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้แล้ว ดังนั้นเมื่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินหรือเลขาธิการ ป.ป.ส. มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินใดแล้ว หากมีการชักย้าย ช้อนเร้น เอาไปเสีย ทำให้เสียหาย ทำลาย ทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ หรือรับไว้โดยมิชอบด้วยประการใด ซึ่งทรัพย์สินดังกล่าว แม้ว่าจะยังมีได้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น ผู้กระทำก็มีความผิดอาญา ตามมาตรา 42

3. กรณีศาลมีคำพิพากษาริบทรัพย์สิน

การริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น สำหรับในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษา ริบทรัพย์สินแล้วนั้น ปรากฏว่ามีบางกรณีที่มีได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ดังนั้นจึงต้องนำหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญามาพิจารณาบังคับใช้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว

3.1. เงื่อนไขในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาริบทรัพย์สิน

คำพิพากษาริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไม่ว่าจะ เป็นทรัพย์สินของกลาง ในคดียาเสพติด (มาตรา 30) หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มาตรา 3) มีผลให้ทรัพย์สินตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเช่นเดียวกัน (มาตรา 31) แต่การที่ศาลจะมีคำพิพากษาให้ริบทรัพย์สินได้นั้น มีความแตกต่างกันบางประการดังนี้

3.1.1 ทรัพย์สินของกลางในคดียาเสพติด

มาตรา 30 วรรคแรก บัญญัติว่า "บรรดาเครื่องมือ เครื่องใช้ ยานพาหนะ เครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด หรือใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ให้ริบเสียทั้งสิ้น ไม่ว่าจะมิใช่ผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่"

จะเห็นได้ว่า การริบทรัพย์สินของกลางนี้ สามารถริบได้ไม่ว่าจะมีผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือไม่ (มาตรา 30 วรรคแรก) แต่การที่ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินใด ศาลจะต้องฟังพยานหลักฐานจนเชื่อว่าทรัพย์สินนั้นได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเจ้าของไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า ตนไม่มีโอกาสทราบหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิด และจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด แล้วแต่กรณี (มาตรา 30 วรรคท้าย) และเมื่อศาลสั่งริบทรัพย์สินแล้ว ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 31)

3.1.2 ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

มาตรา 29 บัญญัติว่า "บรรดาทรัพย์สินซึ่งพนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา 27 วรรคหนึ่งนั้น ให้ศาลไต่สวน หากคดีมีมูลว่าเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น เว้นแต่บุคคลซึ่งอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องขอคืนก่อนคดีถึงที่สุด และแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ

(2) ตนเป็นผู้รับโอนหรือผู้รับประโยชน์ และได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต

และมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาขารณ เพื่อประโยชน์แห่งมาตรานี้ ถ้าปรากฏหลักฐานว่าจำเลยหรือผู้ถูกตรวจ สอบเป็นผู้เกี่ยวข้อง หรือเคยเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมา ก่อน ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บรรดาเงินหรือทรัพย์สินที่ผู้นั้นมีอยู่หรือได้มาเกินกว่า ฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอย่างอื่นโดยสุจริต เป็น ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด"

มาตรา 32 วรรคแรก บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้องผู้ต้องหาหรือจำเลยรายใด ให้การยึดหรืออายัด ทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น รวมทั้งทรัพย์สินของผู้อื่นที่ได้ยึดและอายัด ไว้เนื่องจากเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น สิ้น สุดลง ส่วนทรัพย์สินที่ไม่ปรากฏเจ้าของที่ได้ยึดหรืออายัดไว้เนื่องจากการกระทำ ความผิดของผู้ต้องหาหรือจำเลยรายนั้น ถ้าไม่มีผู้ใดมาขอรับคืนภายในหนึ่งปีนับแต่ วันที่มีคำสั่งเด็ดขาดไม่ฟ้องคดี หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ยกฟ้อง ให้ตกเป็นของ กองทุน"

จะเห็นได้ว่าการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติดนั้น กฎหมายกำหนดให้ศาลใช้วิธีไต่สวน โดยพนักงานอัยการมีหน้าที่พิสูจน์ ให้ศาลเห็นว่าคดีมีมูลว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความ ผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มาตรา 29) โดยนำสืบใน 2 ประเด็น คือ

(1) แสดงให้ศาลเห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างจำเลยกับการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กล่าวคือ จำเลยเกี่ยวข้องหรือเคยเกี่ยวข้องกับการ กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาก่อน

(2) แสดงให้ศาลเห็นว่า ทรัพย์สินที่จำเลยมีอยู่หรือได้มานั้นเกินกว่า ฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพโดยสุจริต

พนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ศาล สั่งริบนั้นเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างไร เพราะเป็น หน้าที่ของจำเลยหรือเจ้าของทรัพย์สินที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า

(1) ตนเป็นเจ้าของที่แท้จริง และทรัพย์สินนั้นไม่ได้เกี่ยวเนื่องกับการ

กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือ

(2) ตนเป็นผู้รับโอน หรือผู้รับประโยชน์ และได้รับทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดี หรือในทางกุศลสาธารณะ

อนึ่ง ในการริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินดังกล่าวได้ จะต้องเป็นกรณีที่มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยในคดียาเสพติดก่อน (มาตรา 32) ซึ่งหากศาลได้ส่วนแล้วเห็นว่าคดีมีมูลว่าทรัพย์สินนั้น เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ศาลจะสั่งให้ริบทรัพย์สินนั้นตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (มาตรา 31)

3.2 กรณีที่ไม่สามารถส่งทรัพย์สินที่มีคำพิพากษาให้ริบได้

เมื่อศาลมีคำพิพากษาริบทรัพย์สินแล้ว หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถส่งทรัพย์สินที่ริบได้ มีปัญหาว่าจะนำหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 มาใช้บังคับได้หรือไม่ เนื่องจากกรณีดังกล่าวนี้ไม่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 บัญญัติว่า "ถ้าผู้ที่ศาลสั่งให้ส่งทรัพย์สินที่ริบ ไม่ส่งภายในเวลาที่ศาลกำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งดังต่อไปนี้

(1) ให้ยึดทรัพย์สินนั้น

(2) ให้ชำระราคา หรือสั่งยึดทรัพย์สินอื่นของผู้นั้นชดใช้ราคาจนเต็ม

หรือ

(3) ในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้นั้นจะส่งทรัพย์สินที่สั่งให้ส่งได้แต่ไม่ส่งหรือชำระราคาทรัพย์สินนั้นได้แต่ไม่ชำระ ให้ศาลมีอำนาจกักขังผู้นั้นไว้จนกว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ไม่เกินหนึ่งปี แต่ถ้าปรากฏภายหลังแก่ศาลเองหรือโดยคำเสนอของผู้นั้นว่า ผู้นั้นไม่สามารถส่งทรัพย์สินหรือชำระราคาได้ ศาลจะสั่งให้ปล่อยตัวผู้นั้นไปก่อนครบกำหนดก็ได้"

ตามมาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นกรณีทรัพย์สินที่ศาลพิพากษาให้ริบ ไม่ได้อยู่ในความยึดถือของพนักงานเจ้าหน้าที่ และผู้ที่ศาลจะสั่งให้ส่งทรัพย์สินก็คือจำเลยที่ถูกลงโทษเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากหากบุคคลนั้นไม่ส่งทรัพย์สินที่ริบ ศาลมีอำนาจสั่งให้ยึดทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือกักขังบุคคลนั้นได้ ดังนั้นในกรณีที่ทรัพย์สินที่ริบเป็นของบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่จำเลยที่ถูกลงโทษ แม้ว่าเจ้าของทรัพย์สินจะรู้เห็นเป็นใจด้วยในการกระทำความผิด แต่ก็ไม่ใช่ว่าผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษา เพราะมิได้กระทำความผิด เพียงแต่บุคคลนั้นเรียกทรัพย์สินคืนไม่ได้ บุคคลนั้นจึงไม่อยู่ในฐานะที่ศาลจะออกคำสั่งบังคับการลงโทษได้

จากการประชุมสัมมนาทางวิชาการพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2534 มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการที่ศาลสั่งริบทรัพย์สินดังนี้

ประเด็นที่ 1 ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายนี้ ซึ่งศาลจะสั่งริบได้ตามมาตรา 29 นั้น หมายถึง ทรัพย์สินที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินมีคำสั่งยึดหรืออายัดแล้วเท่านั้น หรือนอกจากเป็นทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดแล้ว ยังต้องมีการตามยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นได้จริงด้วย

ที่ประชุมมีมติว่า ตามมาตรา 27 ระบุไว้ชัดเจนว่า ". . . ทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีคำสั่งยึดหรืออายัดตามมาตรา 22 เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ก็ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้น . . ." ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาก่อนศาลได้ส่วน แต่อย่างไรก็ตามทรัพย์สินดังกล่าวต้องมีอยู่จริงและสามารถริบได้

ประเด็นที่ 2 หากทรัพย์สินที่ศาลจะสั่งริบได้ตามมาตรา 29 นั้นหมายถึงทรัพย์สินที่มีคำสั่งยึดหรืออายัดเท่านั้น เมื่อศาลสั่งริบทรัพย์สินนั้นแล้ว ผู้ถูกตรวจสอบไม่ยอมส่งทรัพย์สิน ศาลจะสั่งให้นำทรัพย์สินนั้นมาส่ง หากส่งไม่ได้ให้ชำระราคาทรัพย์สินนั้นโดยอนุโลมนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 มาใช้ได้หรือไม่

ที่ประชุมมีความเห็นในประเด็นนี้เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่หนึ่งเห็นว่าการริบทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 น่าจะนำ มาตรา 37 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้

บังคับโดยอนุโลม ฝ่ายที่สองเห็นว่า ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 น่าจะนำมาใช้เฉพาะกรณีการริบทรัพย์สินตามมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 เท่านั้น

ผู้เขียนเห็นว่า กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ริบทรัพย์สินแล้ว แต่ยังไม่อาจติดตามทรัพย์สินนั้นมาได้ ศาลอาจนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 มาใช้โดยอนุโลมโดยสั่งให้ใช้ราคาหรือสั่งให้ยึดทรัพย์สินอื่นใช้ราคาจนเต็ม เนื่องจากตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ไม่ได้บัญญัติครอบคลุมถึงกรณีนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 37 เป็นดุลพินิจของศาล ซึ่งศาลอาจใช้อำนาจตามมาตราดังกล่าวหรือไม่ก็ได้

3.3 กรณีที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินที่มีค่าพิพากษาให้ริบ

ในกรณีที่มีค่าพิพากษาให้ริบทรัพย์สินแล้ว หากมีการกระทำให้ทรัพย์สินดังกล่าวเสียหาย กรณีนี้ไม่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แต่ในประมวลกฎหมายอาญาได้มีบทบัญญัติกำหนดความผิดอาญาแก่ผู้กระทำความผิดดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 186 บัญญัติว่า "ผู้ใด ทำให้เสียหาย ทำลาย ช้อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ได้มีค่าพิพากษาให้ริบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

องค์ประกอบความผิด

1) องค์ประกอบภายนอก คือ การทำให้เสียหาย ทำลาย ช้อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ ซึ่งทรัพย์สินที่ได้มีค่าพิพากษาให้ริบ

(1) ผู้กระทำความผิด กฎหมายไม่ได้จำกัดว่าเป็นใคร

(2) การกระทำ ได้แก่ ทำให้เสียหาย ทำลาย ช้อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์

(3) วัตถุที่กระทำต่อ คือ ทรัพย์สินที่ได้มีคำพิพากษาให้ริบ
"คำพิพากษาให้ริบ" ไม่หมายความว่า จะต้องเป็นคำพิพากษาที่ถึง
ที่สุดแล้ว⁵

2) องค์ประกอบภายใน คือ เจตนา

(1) ผู้กระทำรู้ว่า วัตถุที่กระทำต่อเป็นทรัพย์สินที่ได้มีคำพิพากษาให้
ริบ

(2) ผู้กระทำได้ต้องการทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย
หรือทำให้สูญหาย หรือไร้ประโยชน์ ต่อวัตถุนั้น

ผู้เขียนเห็นว่า เมื่อศาลมีคำพิพากษาริบทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติมาตร
การในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 แล้ว หาก
มีการทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหาย หรือ
ไร้ประโยชน์ แก่ทรัพย์สินดังกล่าวโดยเจตนา ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบทางอาญา ตาม
ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 186

---

⁵ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 345.

การติดตามทรัพย์สินในคดียาเสพติด

เนื่องจากการลักลอบค้ายาเสพติด ให้ผลตอบแทนสูงแก่ผู้กระทำความผิด อันเป็นแรงจูงใจให้มีผู้เข้าร่วมกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นรัฐบาลจึงได้นำมาตรการริบทรัพย์สินมาใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำลายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติด ในการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดจะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ตลอดจนเส้นทางการโยกย้ายเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิด อันจะนำไปสู่ต้นตอหรือแหล่งที่มาของเงินหรือทรัพย์สินนั้น ซึ่งจากการติดตามทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พบว่า นักค้ายาเสพติดจะดำเนินการโยกย้ายเงินหรือรายได้จากการค้ายาเสพติด เพื่อปกปิดแหล่งที่มาและเพื่อปกปิดร่องรอยการกระทำความผิดของตน โดยจะนำเงินหรือรายได้จากการค้ายาเสพติดไปเปลี่ยนสภาพในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ซื้อทรัพย์สิน (ทั้งสิ่งหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์) ผูกธนาคารหรือสถาบันการเงิน ในชื่อบัญชีต่าง ๆ (อาจใช้ชื่อปลอมหรือนามแฝง) ลงทุนในธุรกิจต่าง ๆ (ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย) หรือนำไปใช้ในการประกอบอาชญากรรมต่อไป เป็นต้น ในที่นี้จะศึกษาเฉพาะกรณี การโยกย้ายเงินที่ได้จากการค้ายาเสพติดผ่านระบบธนาคารหรือสถาบันการเงิน

1. ธนาคารหรือสถาบันการเงิน

นักค้ายาเสพติด มักจะดำเนินการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการค้ายาเสพติด โดยใช้บริการผ่านทางธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพราะสามารถกระทำได้ง่าย ต่อเนื่องเป็นระบบ และตรวจสอบได้ยาก^๑ ในการติดตาม

^๑ จิรนิติ หะวานนท์, "มาตรการป้องกันการฟอกเงิน" ดุลพาท 41 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2537) : 51-57.

การโยกย้ายเงินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากธนาคารหรือสถาบันการเงินในการให้ข้อมูลทางการเงินแก่หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด เพื่อประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิด

1.1 ธนาคารพาณิชย์

ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดย มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522) มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า "การธนาคารพาณิชย์" และ "ธนาคารพาณิชย์" ดังนี้

"การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจ ประเภท รับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืน เมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ซื้อขายตั๋ว แลกเงิน หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ

"ธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบ การธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับ อนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ด้วย

ธนาคารพาณิชย์ เป็นสถาบันการเงินประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืน เมื่อทวงถามและนำเงินที่รับฝากไปใช้ในการลงทุน และแสวงหาผลประโยชน์อื่น ๆ โดยธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย⁷

---

⁷มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ตลาดการเงิน สถาบัน และนโยบาย การเงิน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534), หน้า 55.

ธนาคารพาณิชย์โดยทั่วไปมีหน้าที่หลักดังนี้^๕

1) หน้าที่รับฝากเงิน (Deposit Function) ธนาคารพาณิชย์รับฝากเงินโดยมีดอกเบี้ย เงินฝากมีทั้งเงินฝากที่ชำระคืนเมื่อทวงถามและเงินฝากที่ชำระคืนเมื่อถึงเวลาที่กำหนด

2) หน้าที่ในการให้กู้ยืม (Loan Function) ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมแก่บุคคลเพื่ออุปโภคบริโภคสินค้าที่ต้องการ ให้กู้ยืมแก่ธุรกิจเพื่อนำไปลงทุน และให้กู้ยืมแก่รัฐบาลเพื่อนำไปใช้จ่ายหรือพัฒนาประเทศ

3) หน้าที่ให้บริการทางการเงิน (Money Function) ธนาคารพาณิชย์ให้บริการด้านการเงิน เช่น การรับโอนเงินทางโทรเลข โทรศัพท การเรียกเก็บเงินให้แก่ลูกค้า การออกเช็คเตอร์ออฟเครดิต การออกหนังสือค้ำประกัน การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การซื้อขายเช็คเดินทาง เป็นต้น

ระบบธนาคารพาณิชย์ จำแนกได้เป็น^๖

1) ระบบธนาคารเดี่ยว หรือระบบธนาคารอิสระ (Unit or Independent Banking System) เป็นระบบธนาคารที่ดำเนินการโดยเอกเทศปกติจะมีสำนักงานเพียงแห่งเดียว กิจการของธนาคารเดี่ยวไม่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของธนาคารอื่น และในขณะเดียวกันธนาคารเดี่ยวจะต้องไม่มีธนาคารอื่นอยู่ภายใต้การควบคุมด้วย เช่น ธนาคารในประเทศสหรัฐอเมริกา

2) ระบบธนาคารสาขา (Branch Banking System) เป็นระบบธนาคารที่มีสำนักงานใหญ่เป็นศูนย์กลางการบริหารและดำเนินงาน พร้อมทั้งมีสาขาเปิดทำการหลายแห่งกระจายไปในท้องถิ่นต่าง ๆ ในประเทศ และอาจมีสาขาในต่างประเทศด้วย เช่น ธนาคารในประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศไทย

3) ระบบธนาคารกลุ่มและระบบธนาคารลูกโซ่ (Group and Chain Banking System) เป็นระบบธนาคารที่นำธนาคารตั้งแต่ 2 ธนาคารขึ้นไป ที่มีชื่อต่างกันมาดำเนินการร่วมกันอยู่ภายใต้การควบคุมเดียวกัน ซึ่งแบ่งเป็น 2

^๕มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ตลาดการเงิน สถาบัน และนโยบายการเงิน, หน้า 54.

^๖เรื่องเดียวกัน, หน้า 100-102.

ลักษณะ คือ

ก) ระบบธนาคารกลุ่ม เป็นระบบที่นำธนาคารมารวมกันเป็นกลุ่ม โดยแต่ละธนาคารภายในธนาคารกลุ่ม มีบริษัทผู้ถือหุ้นหรือบริษัทในเครือของบริษัทผู้ถือหุ้นเป็นผู้ควบคุมหรือเป็นเจ้าของ ระบบธนาคารกลุ่มอาจอยู่ภายใต้การควบคุมของทรัสต์ คณะกรรมการที่ดำเนินงานบริษัทผู้ถือหุ้นหรือทรัสต์อาจดำเนินงานธุรกิจต่าง ๆ ทั้งที่เป็นธุรกิจการธนาคารหรือไม่ก็ได้

ข) ระบบธนาคารลูกโซ่ เป็นระบบที่นำธนาคารมารวมกันภายใต้การควบคุมเดียวกัน อาจเป็นการควบคุมโดยวิธีการเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่หรือการเป็นกรรมการบริหารในธนาคารนั้น แต่ไม่ใช่เป็นการควบคุมจากสำนักงานใหญ่หรือบริษัทผู้ถือหุ้น

ระบบธนาคารกลุ่มและระบบธนาคารลูกโซ่ นำมาใช้แทนระบบธนาคารสาขาในบางประเทศที่มีกฎหมายห้ามการมีระบบธนาคารสาขา จึงเลี่ยงกฎหมายโดยตั้งเป็นระบบธนาคารกลุ่มและระบบธนาคารลูกโซ่แทน

นอกจากนี้ ยังมีธนาคารอีกลักษณะหนึ่ง เรียกว่า "ธนาคารในเครือ" (Correspondent Bank) ธนาคารประเภทนี้เกิดจากความจำเป็นที่ธนาคารจะต้องติดต่อธุรกิจในท้องถิ่นอื่นหรือในต่างประเทศให้กับลูกค้าของตน แต่เนื่องจากไม่มีธนาคารสาขาหรือธนาคารลูกโซ่หรือธนาคารกลุ่มของตนเอง ในท้องถิ่นนั้นหรือในต่างประเทศ ธนาคารจำเป็นต้องติดต่อขอให้ธนาคารหนึ่งธนาคารใดในท้องถิ่นนั้นทำธุรกิจติดต่อแทนตน ซึ่งเรียกว่าธนาคารในเครือ ธนาคารในเครือมักจะได้รับเงินทุนจากธนาคารที่ต้องการใช้บริการ ในรูปของเงินฝากกระแสรายวันไม่มีดอกเบี้ย ซึ่งธนาคารในเครือสามารถนำเงินฝากนี้ส่วนหนึ่งไปใช้ประโยชน์ในการให้กู้และลงทุนเพื่อหารายได้ นอกจากนี้ธนาคารในเครือยังอาจคิดค่าบริการจากธนาคารลูกค้าอีกด้วย

1.2 สถาบันการเงิน

สถาบันการเงิน หมายถึงสถาบันที่ทำธุรกิจในรูปแบบของการกู้ยืมและให้กู้ยืม หรือเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ให้กู้และผู้ขอกู้ โดยอาศัยเครื่องมือ

หรือตราสารทางการเงินและรับภาระการเสี่ยงจากการให้กู้ยืมนั้นแทน ส่วนรายได้ของสถาบันการเงินมาจาก ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยที่ได้รับจากผู้ขอกู้ และอัตราดอกเบี้ยซึ่งต้องจ่ายให้แก่ผู้ให้กู้¹⁰

ตามพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2485 มาตรา 29 ทวิ ได้ให้ความหมายของคำว่า "สถาบันการเงิน" ดังนี้

"สถาบันการเงิน" หมายความว่า

- (1) ธนาคารพาณิชย์ ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- (2) บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
- (3) สถาบันอื่นที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการเงิน ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

ตามพระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 มาตรา 3 ได้ให้ความหมายของคำว่า "สถาบันการเงิน" ดังนี้

"สถาบันการเงิน" หมายความว่า

- (1) ธนาคารแห่งประเทศไทย
- (2) ธนาคารพาณิชย์ ตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์
- (3) บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจเงินทุน ธุรกิจหลักทรัพย์ และธุรกิจเครดิตฟองซิเอร์
- (4) สถาบันการเงินอื่นที่รัฐมนตรีกำหนดโดยคำแนะนำของธนาคารแห่งประเทศไทย โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

อนึ่ง พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 และประกาศกระทรวงการคลัง เรื่อง การกำหนดสถาบันการเงินและอัตราสูงสุด

---

¹⁰ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ตลาดการเงิน สถาบัน และนโยบายการเงิน, หน้า 54.

ของดอกเบี้ยที่สถาบันการเงินอาจคิดได้จากผู้กู้ยืม ได้มีการกำหนดสถาบันการเงิน
ดังนี้

(1) ธนาคารแห่งประเทศไทย

เป็นสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐบาล มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ
ดูแลและควบคุมระบบการเงินและเครดิต ตลอดจนควบคุมสถาบันการเงินบาง
ประเภท เพื่ออำนวยความสะดวกต่อความเจริญและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยส่วน
รวมของประเทศ มีการดำเนินงานโดยอิสระ ไม่แสวงหากำไร และไม่ทำธุรกรรม
กับเอกชนหรือธุรกิจเอกชนโดยตรง

(2) ธนาคารพาณิชย์

เป็นสถาบันการเงิน ประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม
และนำเงินที่รับฝากไปใช้ในการลงทุนและแสวงหาผลประโยชน์อื่น ๆ โดยธนาคาร
พาณิชย์เป็นสถาบันการเงินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย

(3) บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์

บริษัทเงินทุน เป็นสถาบันการเงินซึ่งประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการ
ระดมเงินออมจากประชาชน แล้วนำเงินออมไปแสวงหาผลประโยชน์ต่าง ๆ ตามที่
กฎหมายกำหนด โดยทั่วไปบริษัทเงินทุนอาจดำเนินกิจการในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่
กิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์ กิจการเงินทุนเพื่อการพัฒนา กิจการเงินทุนเพื่อการ
จำหน่ายและบริโภค และกิจการเงินทุนอื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

บริษัทหลักทรัพย์ เป็นสถาบันการเงินซึ่งประกอบธุรกิจหลักทรัพย์
ประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภท ได้แก่ กิจการนายหน้าซื้อขายหลักทรัพย์
กิจการค้าหลักทรัพย์ กิจการที่ปรึกษาการลงทุน กิจการจัดจำหน่ายหลักทรัพย์ กิจการ
จัดการลงทุน และกิจการหลักทรัพย์อื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นสถาบันการเงินซึ่งประกอบธุรกิจให้กู้
ยืมเงินโดยวิธีรับจำนองอสังหาริมทรัพย์ รับซื้ออสังหาริมทรัพย์ตามสัญญาขายฝาก
และกิจการอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(4) ธนาคารออมสิน (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 5 พ.ศ.

2535)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของ

ประชาชน เป็นแหล่งเงินกู้ภายในประเทศของรัฐบาล เพื่อสนับสนุนเงินทุนให้แก่ รัฐบาลในการพัฒนาประเทศและส่งเสริมกิจการด้านสาธารณูปโภค โดยให้กู้ยืมแก่ หน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ

(5) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2535)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือทางการเงินให้แก่ ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัย โดยการให้กู้ยืมเงินและจัดสรรที่ดินเพื่อก่อสร้างที่อยู่อาศัย

(6) บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ประกาศกระทรวง การคลัง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2535)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่ อุตสาหกรรมส่วนเอกชน รวมทั้งสนับสนุนและดำเนินการให้มีทุนส่วนเอกชนทั้งใน และนอกราชอาณาจักร เข้าร่วมในการชื้ออุตสาหกรรมเอกชน ตลอดจนการรวม เงินทุนและช่วยพัฒนาตลาดทุน

(7) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ประกาศกระทรวง การคลัง ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2535)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกรซึ่งเป็นลูกค้าธนาคารโดยตรง สหกรณ์การเกษตร กลุ่มเกษตรกร รวมทั้งนิติบุคคลและผู้ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร

(8) สถาบันการเงินระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2525)

(9) สถาบันการเงินที่จดทะเบียนและตั้งอยู่ในต่างประเทศ (ประกาศ กระทรวงการคลัง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2525)

(10) สหกรณ์ออมทรัพย์ (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2526)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นในกลุ่มผู้มีรายได้ประจำเป็นราย เดือนโดยมีวัตถุประสงค์ให้สมาชิกสามารถส่งวนส่วนแห่งรายได้ไว้ในทางที่ปลอดภัย และฝึกนิสัยการออมให้เกิดขึ้น โดยสหกรณ์ออมทรัพย์จะทำหน้าที่ระดมเงินออมและ ให้กู้ยืมแก่สมาชิก

(11) ชุมนุมสหกรณ์ออมทรัพย์ (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2526)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นจากการรวมตัวของสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สหกรณ์ออมทรัพย์มีความเข้มแข็งในการดำเนินงาน และเป็นสถาบันกลางในการติดต่อกับสหกรณ์ต่าง ๆ

(12) บริษัทประกันชีวิต (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2526)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อประกันความไม่แน่นอนต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตมนุษย์ เช่น ความตาย หรือทุพพลภาพ โดยช่วยแบ่งเบาภาระในการสูญเสียรายได้ของบุคคลอื่นเนื่องมาจากเหตุดังกล่าว

(13) บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2537)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้เริ่มและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดย่อม

(14) ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2537)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือด้านการเงินแก่ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการส่งออกและนำเข้า

(15) กองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงิน (ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2538)

เป็นสถาบันการเงิน ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาสถาบันการเงินให้มีความมั่นคงและเสถียรภาพ โดยเฉพาะเมื่อมีวิกฤตการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นในระบบสถาบันการเงิน

จะเห็นได้ว่า คำว่า "สถาบันการเงิน" มีความหมายกว้าง ดังนั้นจึงต้องกำหนดว่าสถาบันการเงินใดบ้าง ซึ่งมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐในการตรวจสอบและติดตามการโยกย้ายเงิน ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ดังนั้น คำว่า "สถาบันการเงิน" ในที่นี้ หมายความถึง ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุน บริษัทหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย บริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมขนาดย่อม บริษัทประกันชีวิต สหกรณ์ออมทรัพย์

2. รูปแบบและการติดตามการโยกย้ายเงิน

ในวงจรการค้ายาเสพติด ผู้ซื้อขายยาเสพติดจะชำระค่ายาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ ให้แก่ผู้ขายยาเสพติด จากนั้นผู้ขายจะดำเนินการโยกย้ายเงินด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อปกปิดแหล่งที่มาและร่องรอยการกระทำความผิดของตน การสืบสวนติดตามการโยกย้ายเงินของนักค้ายาเสพติด จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในด้านการเงิน เพื่อตรวจสอบข้อมูลทางการเงินต่าง ๆ ของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สำหรับรูปแบบและการติดตามการโยกย้ายเงินสามารถพิจารณาได้ดังนี้

2.1 นอกระบบธนาคารหรือสถาบันการเงิน

2.1.1 รูปแบบการโยกย้ายเงิน

ในการซื้อขายยาเสพติด นักค้ายาเสพติดอาจจะชำระค่ายาเสพติดโดยไม่ผ่านระบบธนาคารหรือสถาบันการเงิน ซึ่งมีวิธีการดังนี้

ก) ชำระเป็นเงินสด เป็นวิธีการที่ใช้กันมาก เนื่องจากในการซื้อขายยาเสพติดโดยทั่วไปจะต้องมีการวางเงินมัดจำค่ายาเสพติดบางส่วนก่อน ซึ่งมักจะชำระเป็นเงินสด (อาจเป็นเงินบาทหรือเงินตราต่างประเทศ) เมื่อมีการส่งมอบยาเสพติดแล้ว การชำระค่ายาเสพติดส่วนที่เหลือ อาจจะชำระเป็นเงินสด โดยผู้ซื้อหรือตัวแทนอาจจะนำเงินไปชำระให้แก่ผู้ขายด้วยตนเองทั้งนี้เพื่อเจรจาซื้อขายยาเสพติดงวดต่อไปด้วย หรือบางครั้งผู้ซื้ออาจจะฝากเงินไปกับผู้ล่าเลี้ยงยาเสพติด

ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ขายให้รับชำระค่ายาเสพติด ซึ่งเป็นกรณีที่มีจำนวนเงินไม่มาก สำหรับการซื้อขายยาเสพติดระหว่างประเทศ บางครั้งจะมีการนัดหมายให้ผู้ขายส่งตัวแทนไปรับเงินค่ายาเสพติดที่ต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ หรือ ฮองกง เป็นต้น จากนั้นจะมีการลักลอบนำเงินสดซึ่งเป็นเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศไทย

ข) ชำระเป็นโพรยักวัน ซึ่งเป็นกระดาษเขียนรหัสภาษาจีนและเป็นที่รู้จักกันระหว่างผู้ส่งจ่ายกับผู้จ่ายเงิน เพื่อให้ผู้ขายนำไปรับเงิน ณ สถานที่ซึ่งเป็นที่รู้จักเฉพาะบุคคลในเครือข่ายการค้ายาเสพติด ซึ่งอาจเป็นร้านขายทอง ร้านค้าเพชรพลอย หรือร้านรับแลกเปลี่ยนเงินตราที่ตั้งขึ้นโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น สถานที่ดังกล่าวมักตั้งอยู่ตามแหล่งการค้าในชุมชนของผู้มีเชื้อสายจีน

ค) ชำระทางไปรษณีย์ อาจเป็นธนาคารหรือตัวแลกเงินไปรษณีย์ ซึ่งเป็นกรณีการซื้อขายยาเสพติดระดับรายย่อย มีจำนวนเงินไม่มากนัก

ง) อื่น ๆ บางครั้งนักค้ายาเสพติดอาจซื้อขายยาเสพติด โดยการแลกเปลี่ยนยาเสพติดกับทรัพย์สินอย่างอื่น เช่น อาวุธสงคราม เคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด หรือสินค้าอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นกรณีการซื้อขายยาเสพติดตามบริเวณแนวชายแดนและปราศจากการควบคุมของเจ้าหน้าที่รัฐ

2.1.2 การติดตามการโยกย้ายเงิน

การโยกย้ายเงินนอกระบบธนาคารหรือสถาบันการเงินนั้น อาศัยความไว้วางใจกันระหว่างบุคคลในเครือข่ายการค้ายาเสพติด ซึ่งยากต่อการตรวจสอบและติดตามร่องรอยทางการเงิน

2.2 ผ่านระบบธนาคารหรือสถาบันการเงิน

2.2.1 รูปแบบการโยกย้ายเงิน

การชำระค่ายาเสพติดโดยการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงินเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้กันมาก เนื่องจากมีความสะดวก คล่องตัว และปลอดภัย

กว่าการถือเงินสดติดตัวจำนวนมาก ซึ่งบรรดานักค้ายาเสพติดพยายามปกปิดวิธีการดังกล่าวเพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามร่องรอยทางการเงิน สำหรับการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน มีวิธีการดังนี้

ก) โดยการชำระค่ายาเสพติดด้วยเช็ค หรือตราสารทางการเงินอื่น ๆ เช่น ตัวแลกเงิน ตัวสัญญาใช้เงิน แคชเชียร์เช็ค ดราฟท์ เช็คของขวัญ หรือบัตรกำนัล เป็นต้น จากนั้นนักค้ายาเสพติดจะนำตราสารทางการเงินไปรับเงินจากธนาคารหรือสถาบันการเงิน หรือนำเข้าบัญชี

การชำระค่ายาเสพติดด้วยตัวเงินประเภทต่าง ๆ สามารถตรวจสอบร่องรอยทางการเงินได้ว่าใครเป็นผู้ส่งจ่ายและผู้รับเงิน แต่ในกรณีตราสารทางการเงินอื่น ๆ ที่ธนาคารออกจำหน่ายแก่ประชาชน บางครั้งยากต่อการตรวจสอบร่องรอยทางการเงิน ซึ่งขึ้นอยู่กับธนาคารแต่ละแห่งว่าจะมีการตรวจสอบหลักฐานผู้ซื้อตราสารทางการเงินหรือไม่

ข) โดยการโอนเงินเข้าบัญชี ซึ่งผู้ซื้อยาเสพติดจะใช้บริการธนาคารหรือสถาบันการเงินในการโอนเงินไปให้ผู้ขายยาเสพติด จากนั้นผู้ขายอาจจะถอนเป็นเงินสดหรือเปลี่ยนเป็นเช็ค เพื่อนำไปฝากธนาคารในชื่อบัญชีต่าง ๆ หรือซื้อทรัพย์สิน หรือซื้อยาเสพติดมาจำหน่ายอีก

การชำระค่ายาเสพติดโดยการโอนเงินเข้าบัญชานั้น หากเป็นบัญชีที่ใช้ชื่อปลอมหรือนามแฝง ก็ยากต่อการตรวจสอบร่องรอยทางการเงิน ซึ่งการเปิดบัญชีลักษณะดังกล่าว ผู้เปิดบัญชีจะต้องมีความสนิทสนมคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของธนาคารเป็นอย่างดี นอกจากนี้ในการฝาก-ถอนเงินสดทางบัญชี ยากที่จะติดตามร่องรอยได้ว่าเงินนั้นมาจากไหนหรือไปไหน

2.2.2 การติดตามการโยกย้ายเงิน

ในการติดต่อทำธุรกรรมกับธนาคารหรือสถาบันการเงิน จะปรากฏร่องรอยทางเอกสารตลอด เนื่องจากธุรกรรมทางการเงินจำเป็นต้องมีการบันทึกเป็นหลักฐานเพื่อป้องกันความผิดพลาด ทำให้สามารถติดตามได้ว่าธุรกรรมนั้นเกิดขึ้นหรือจบลงอย่างไร

จากกรณีนี้ นักค้ายาเสพติดโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน จะดำเนินการสืบสวนโดย "การติดตามร่องรอยทางบัญชี"¹¹ ของนักค้ายาเสพติด เพื่อให้ทราบถึงเส้นทางการโยกย้ายเงิน อันจะสืบสาวไปถึงแหล่งที่มาหรือต้นตอของเงินนั้น ดังนั้นเป้าหมายในการสืบสวนจึงไม่ใช่ตัวบุคคล แต่เป็นตัวเงิน

การติดตามร่องรอยทางบัญชี มีเอกสารที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ส่วน คือ

ก) เอกสารที่ไม่ต้องลงรายการทางบัญชี เป็นเอกสารที่ธนาคารจัดทำแบบฟอร์มให้ลูกค้ากรอกรายการเพื่อเป็นหลักฐานในการปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างลูกค้ากับธนาคาร พร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ประกอบรายการ ซึ่งได้แก่ ค่าขอเปิดบัญชี ค่าขอโอนเงิน ค่าขอเช็คหรือตราพท์ ค่าขอกู้เงิน ค่าขอบริการในการเช่าตู้নিরক্ষ্য เป็นต้น

ข) เอกสารที่ใช้ลงรายการทางบัญชี เช่น สลิป (ใบฝากเงิน ใบถอนเงิน เช็ค) เมื่อธนาคารดำเนินการแล้วจะบันทึกรายละเอียดไว้ในสมุดบัญชีของลูกค้าและบัญชีของธนาคาร ซึ่งเรียกว่ารายการทางบัญชี อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันอาจไม่ปรากฏหลักฐานของธุรกรรมทางฝ่ายลูกค้า เนื่องจากมีการใช้ระบบเงินด่วนหรือ เอ ที เอ็ม (Auto Teller Machine) รายละเอียดต่าง ๆ จึงไม่ปรากฏในสมุดบัญชีของลูกค้า แต่จะปรากฏอยู่ในบัญชีของธนาคาร

การติดตามร่องรอยทางบัญชี ผู้ขอตรวจสอบจะต้องทราบ "เลขที่บัญชี" ของนักค้ายาเสพติด (ซึ่งอาจได้จากการสืบสวน หรือจากการสอบถามธนาคาร) แต่บางธนาคารสามารถใช้ "ชื่อเจ้าของบัญชี" ตรวจสอบได้ โดยไม่ต้องทราบเลขที่บัญชี

---

¹¹ ชูชาติ พูลศิริ, "พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 กับการแก้ไขปัญหาด้านการปราบปรามยาเสพติด" (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาสังคมจิตวิทยา วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2535), หน้า 65.

เอกสารหลักฐานที่หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดต้องการ ได้แก่

- คำขอเปิดบัญชีประเภทต่าง ๆ เพื่อทราบรายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลผู้เปิดบัญชี ตลอดจนผู้มีอำนาจสั่งจ่ายร่วม

- รายการทางบัญชี เพื่อหารายการทางบัญชีที่ผิดปกติ และรายการทางบัญชีในช่วงเวลาที่ปรากฏพฤติการณ์การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

- สลิป เพื่อต้องการทราบรายละเอียดเกี่ยวกับรายการที่ต้องสงสัยหรือผิดปกติ ว่าใครทำสลิป ต้องการให้ธนาคารทำอะไร โดยเฉพาะกรณีที่เป็นเช็ค ซึ่งก็คือสลิปถอนเงิน จะสามารถทราบได้ว่า ใครนำเช็คมาขึ้นเงิน หากมีการนำเช็คไปเข้าบัญชี ก็จะทำให้สามารถพบบัญชีใหม่ที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้นอีก

จะเห็นได้ว่า การติดตามร่องรอยทางบัญชี เป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการตรวจสอบการโยกย้ายเงินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อให้ทราบเส้นทางการโยกย้ายเงินไปจนถึงแหล่งที่มาของเงินนั้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

จากการติดตามริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ปรากฏว่านักค้ายาเสพติดมักจะดำเนินการโยกย้ายเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเพื่อปกปิดแหล่งที่มาของเงินหรือเปลี่ยนสภาพเงินดังกล่าวให้กลายเป็นเงินที่ถูกกฎหมาย โดยใช้บริการของธนาคารพาณิชย์เป็นหลัก ดังนั้นในการติดตามร่องรอยทางบัญชีของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงต้องอาศัยข้อมูลและหลักฐานทางการเงินจากธนาคารพาณิชย์เป็นสำคัญ

กล่าวโดยสรุป ธนาคารหรือสถาบันการเงินมีความสำคัญต่อการปกปิดซ่อนเร้นเงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้นการติดตามการโยกย้ายเงินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากธนาคารหรือสถาบันการเงินในการตรวจสอบข้อมูลและหลักฐานทางการเงินต่าง ๆ เพื่อให้ทราบถึงเส้นทางการโยกย้ายเงินซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการติดตามริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3. มาตรการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน

มาตรการติดตามการโยกย้ายเงินกำหนดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันการปกปิดหรือเปลี่ยนสภาพทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดและเพื่อประโยชน์ต่อการริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิด ผลของการติดตามการโยกย้ายเงินจะช่วยให้สามารถพิสูจน์ทราบโครงข่ายขององค์กรอาชญากรรมได้ด้วย โดยมีเทคนิคของการปราบปรามคือ จับจุดการโอนเงินสกปรกมาเป็นจุดเริ่มต้นสืบสวนสอบสวนค้นหาเส้นทางการโยกย้ายเงินเรื่อยไปจนถึงต้นตอของเงินเหล่านั้น ผลที่ได้รับคือทำให้องค์กรอาชญากรรมไม่สามารถใช้เงินสกปรกได้และค้นพบส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงข่ายอาชญากรรม¹²

มาตรการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน ที่ใช้ดำเนินการมีดังนี้

3.1 การสืบสวนทางการเงิน

เนื่องจากอาชญากรรมยาเสพติด เป็นอาชญากรรมที่ปราศจากผู้เสียหาย (Victimless Crime) โดยผู้กระทำและผู้รับผลกระทามีความสมัครใจที่จะร่วมกันประกอบอาชญากรรมขึ้น กล่าวคือ ผู้เสพยามีความพึงพอใจที่จะซื้อขายยาเสพติดจากผู้จำหน่ายมาเสพเพื่อสนองความต้องการของร่างกาย ดังนั้นจึงไม่มีผู้เสียหายนำเรื่องราวไปแจ้งความหรือร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงาน การเริ่มต้นคดียาเสพติดจึงต้องอาศัยการสืบสวนเป็นหลัก

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10) บัญญัติว่า "การสืบสวน" หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

¹² จิรนิติ หะวานนท์, "มาตรการป้องกันการฟอกเงิน" ตุลพาห 41 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2537) : 51-57.

การสืบสวนทางการเงิน จึงเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของนักค้ายาเสพติดและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึง แหล่งรายได้ ททรัพย์สินต่าง ๆ รวมทั้งการเปลี่ยนสภาพไปของทรัพย์สิน

การสืบสวนทางการเงิน เป็นขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ก่อนการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งในทางปฏิบัติเจ้าพนักงานจะ ดำเนินการสืบสวนทางการเงินควบคู่ไปกับ การสืบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ยาเสพติด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้การติดตามจับทรัพย์สินผู้กระทำความ ผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.1.1 เหตุผลและความจำเป็นในการสืบสวนทางการเงิน

ก) เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน โดยพิจารณา จากพฤติการณ์และทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดียาเสพติดว่าผู้ต้องหาหนีบทบาทยังไร ในการค้ายาเสพติด มีปริมาณยาเสพติดที่ซื้อขายมาน้อยเพียงใด ตลอดจนฐานะ ความเป็นอยู่ของผู้ต้องหา ซึ่งจะได้จากการสืบสวนทางการเงิน

ข) ช่วยให้เกิดความสะดวกในการค้นหาทรัพย์สิน โดยเฉพาะในคดีที่ ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน โดยรวดเร็ว (มีเวลาไม่เกิน 3 เดือน) การสืบสวนทางการเงินจะช่วยให้ ทราบว่าผู้ต้องหาหนีทรัพย์สินอะไรบ้าง อยู่ที่ไหน

ค) เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางการตรวจสอบทรัพย์สิน

ง) เป็นประโยชน์ต่อการยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราว เนื่องจากทรัพย์สิน บางประเภทเปลี่ยนมือง่าย โดยเฉพาะเงิน ซึ่งจะต้องดำเนินการยึดหรืออายัด โดยรวดเร็ว และบางครั้งการตรวจสอบทรัพย์สินอาจจะไม่ทันการณ์ จึงต้องอาศัย ข้อมูลจากการสืบสวนทางการเงิน

จ) รายงานการสืบสวนทางการเงินสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี ได้ โดยอาจใช้เป็นพยานแวดล้อมเพื่อหักล้างการพิสูจน์เรื่องรายได้ของผู้ต้องหา หรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานพิสูจน์ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิด เกี่ยวกับยาเสพติด

3.1.2 ขอบเขตอำนาจในการตรวจสอบการโยกย้ายเงิน

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2534)

มาตรา 14 บัญญัติว่า " เพื่อดำเนินการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดให้ กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงานมีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ หรือยานพาหนะใด ๆ ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตก เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือบุคคลที่จะถูกจับได้หลบซ่อนอยู่ในเคหสถานหรือสถานที่นั้น ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าหากไม่ดำเนินการในทันที ยาเสพติดนั้นจะถูกโยกย้ายหรือบุคคลที่หลบซ่อนอยู่จะหลบหนี ก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืนภายหลังพระอาทิตย์ตกได้

(2) ค้นเคหสถาน สถานที่ หรือบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามียาเสพติดซุกซ่อนอยู่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ยึดหรืออายัดยาเสพติด หรือทรัพย์สินอื่นใดที่ได้รับมาเนื่องจากการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่ได้ใช้ หรือจะใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด หรือที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

(3) จับกุมบุคคลใด ๆ ที่กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(4) สอบสวนผู้ต้องหาในคดีความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

(5) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใด ๆ หรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยราชการใด ๆ มาให้ถ้อยคำ หรือส่งบัญชี เอกสารหรือวัตถุใด ๆ มาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณา

เจ้าพนักงานตำแหน่งใดและระดับใด จะมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ตามวรรคหนึ่งทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ให้เป็นไปตามที่เลขาธิการกำหนดด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการ โดยทำเอกสารมอบหมายให้ไว้ประจำตัวเจ้าพนักงาน

ผู้ได้รับมอบหมายนั้น

เจ้าพนักงานผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องแสดงเอกสารมอบหมายนั้นต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง"

จะเห็นได้ว่า การตรวจสอบการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ดำเนินการโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 14 (5) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 โดยการมีหนังสือสอบถามไปยังธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อขอทราบข้อมูลทางการเงินของผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งการตรวจสอบดังกล่าวนี้เป็นการดำเนินการในขั้นสืบสวนก่อนการจับกุม หากผู้ต้องสงสัยล่วงรู้ถึงการตรวจสอบของเจ้าพนักงาน ก็อาจจะดำเนินการโยกย้ายถ่ายโอนเงินหรือทรัพย์สินไปเสียก่อน ทำให้การติดตามร่องรอยทางการเงินยากลำบากขึ้น และยังส่งผลกระทบต่อ การสืบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีกด้วย ดังนั้นในการตรวจสอบการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงินในขั้นตอนของการสืบสวนทางการเงิน จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของธนาคารหรือสถาบันการเงินเพื่อรักษาความลับของทางราชการ

3.1.3 บทกำหนดโทษ

ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 (แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ฉบับที่ 2 พ.ศ.2534)

มาตรา 16 บัญญัติว่า "ผู้ใดขัดขวาง หรือไม่ให้ความสะดวก หรือไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งบัญชี เอกสาร หรือวัตถุใด ๆ แก่กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ หรือเจ้าพนักงานซึ่งปฏิบัติกรตาม มาตรา 14 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท"

จะเห็นได้ว่า ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน อาจต้องรับผิดทางอาญาตามมาตรา 16

แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 แต่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ไม่มีมาตรการกำหนดความผิดอาญา ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ธนาคารหรือสถาบันการเงินเปิดเผยความลับของทางราชการแก่ลูกค้าเกี่ยวกับการขอตรวจสอบข้อมูลทางการเงินโดยหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด

3.2 การตรวจสอบทรัพย์สิน

การตรวจสอบทรัพย์สิน เป็นการรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้ต้องหาในความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำสั่งให้ตรวจสอบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการดำเนินการภายหลังการจับกุมตามที่บัญญัติใน พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ของผู้ถูกตรวจสอบเพื่อนำไปสู่การยึดหรืออายัดหรือริบทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

3.2.1 การสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ทรัพย์สินที่จะต้องมี การตรวจสอบ คือ ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่จะสั่งตรวจสอบทรัพย์สินได้นั้น หมายถึง การผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายซึ่งยาเสพติด และให้หมายความรวมถึงการสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือพยายามกระทำความผิดด้วย (มาตรา 3)

3.2.2 ผู้มีอำนาจสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน

มาตรา 19 บัญญัติว่า "ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า ทรัพย์สินของผู้ต้องหา รายใด เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

ให้คณะกรรมการสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้นั้น

ในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เลขาธิการอาจสั่งให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาไปก่อน แล้วรายงานให้คณะกรรมการทราบก็ได้”

จะเห็นได้ว่า ผู้มีอำนาจสั่งตรวจสอบทรัพย์สิน คือ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน และในกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน คือ เลขาธิการ ป.ป.ส.

3.2.3 การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สิน

มาตรา 21 บัญญัติว่า "คณะกรรมการหรือเลขาธิการอาจมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินแทนแล้วรายงานให้ทราบก็ได้ โดยให้ประกาศเพื่อให้ผู้ซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินยื่นคำร้อง พร้อมทั้งเอกสารหลักฐานต่อคณะกรรมการเพื่อขอรับทรัพย์สินคืนได้ด้วย

การตรวจสอบทรัพย์สินและการประกาศตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง"

ตามมาตรา 21 และกฎกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2535) ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ต้องหาในคดีอาชญากรรม ภายใต้การกำกับดูแลของคณะอนุกรรมการที่คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินแต่งตั้ง การดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินสรุปได้ดังนี้

(1) รวบรวมข้อมูล เพื่อให้ทราบถึงทรัพย์สินที่ได้มา หรือทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และตรวจสอบให้ทราบถึงรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นว่า ทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้ใด ผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยวิธีใด เมื่อใด มีหลักฐานอย่างไร และมีราคาโดยประมาณเท่าใด รวมทั้งจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ได้จากการตรวจสอบทั้งหมดลงไว้ในสารบบคดี

(2) ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบทรัพย์สินหรือมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่ต้องตรวจสอบ อาจมีการโอน ยักย้าย ซุกซ่อน

พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมาย อาจร้องขอให้คณะกรรมการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวก่อนได้ หรืออาจร้องขอให้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการแทนคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้

(3) ขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การรวบรวมข้อมูล เอกสาร และพยานหลักฐานในการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สิน อันเกี่ยวกับสิ่งหามทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

(4) ในกรณีที่ยังไม่มีคำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน เจ้าของอาจไปแสดงตัวต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อขอรับทรัพย์สินของตนคืน หากว่าทรัพย์สินนั้นไม่เกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือเจ้าของทรัพย์สินได้รับโอนทรัพย์สินมาโดยสุจริตและมีค่าตอบแทน หรือได้มาตามสมควรในทางศีลธรรมอันดีหรือในทางกุศลสาธารณ โดยนำพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาแสดง ในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกปากคำของบุคคลดังกล่าวและรายละเอียดแห่งพยานหลักฐานนั้นไว้ เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินต่อไป

(5) เมื่อดำเนินการตรวจสอบทรัพย์สินเสร็จแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานผลการดำเนินการ พร้อมด้วยสารบบคดีบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ตรวจสอบได้ต่อ เลขาธิการ ป.ป.ส. เพื่อนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินพิจารณาต่อไป

3.2.4 ขอบเขตอำนาจในการตรวจสอบการโยกย้ายเงิน

ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534

มาตรา 25 บัญญัติว่า “เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการ และเลขาธิการ มีอำนาจดังต่อไปนี้

(1) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การ หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ

หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใด มาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(2) มีหนังสือสอบถาม หรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ
ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบ หรือ
เพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์
และสถาบันการเงินด้วย

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใด ที่มีเหตุอันควร
สงสัยว่ามี การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีทรัพย์สินตาม มาตรา 22
ซุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้น เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึดหรืออายัด
ทรัพย์สิน ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุ
อันควร เชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูกยกย้าย ก็ให้มีอำนาจใน
เวลากลางคืน

ในกรณีตาม (3) ประธานกรรมการ หรือเลขาธิการ จะมอบหมายให้
พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการแทน แล้วรายงานให้ทราบก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายตามวรรคสอง
ต้องแสดงเอกสารมอบหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง"

การตรวจสอบการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน กรรม
การตรวจสอบทรัพย์สิน อนุกรรมการ และเลขาธิการ ป.ป.ส. จะดำเนินการขอ
ตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน โดยอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 25 (2) แห่ง
พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.
2534 โดยการมีหนังสือสอบถามไปยังธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อขอทราบ
ข้อมูลทางการเงินของผู้ต้องหาและผู้ที่เกี่ยวข้องในคดียาเสพติด

3.2.5 บทกำหนดโทษ

มาตรา 40 บัญญัติว่า "ผู้ใดไม่มาให้ถ้อยคำ หรือไม่ส่งคำชี้แจงเป็น
หนังสือ หรือไม่ส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานตามมาตรา 25 (2) หรือขัดขวาง
หรือไม่ให้ความสะดวกตามมาตรา 25 (3) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน

หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา 41 บัญญัติว่า “ผู้ใดรู้หรืออาจรู้ความลับในทางราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ กระทำด้วยประการใด ๆ ให้ผู้อื่นรู้หรืออาจรู้ความลับดังกล่าว เว้นแต่เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่หรือตามกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จะเห็นได้ว่า ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มีบทกำหนดโทษผู้ที่ไม่ให้ความร่วมมือแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติหน้าที่ (มาตรา 40) นอกจากนี้ยังมีบทกำหนดโทษในกรณีที่ถูกบุคคลใดก็ตามเปิดเผยความลับของทางราชการเกี่ยวกับการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ผู้อื่นรู้ (มาตรา 41)

กล่าวโดยสรุป การสืบสวนทางการเงิน เป็นขั้นตอนก่อนมีการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงต้องดำเนินการในทางลับ เพื่อมิให้พนักงานยาเสพติดรู้ตัวและกระทำการโยกย้ายถ่ายโอนเงินหรือหลบหนีไปเสียก่อน อันจะส่งผลกระทบต่อ การสืบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สำหรับการตรวจสอบทรัพย์สิน เป็นขั้นตอนภายหลังการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการได้ต่อเมื่อมีคำสั่งจากคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินเป็นเรื่อง ๆ ไป ดังนั้นการตรวจสอบทรัพย์สินจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมต้องอาศัยการสืบสวนทางการเงินเป็นเครื่องสนับสนุน

ปัญหาและอุปสรรคในการติดตามริบทรัพย์สิน

นับแต่ พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 ใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2535-2537) ได้มีการดำเนินการตามมาตรการริบทรัพย์สินดังนี้¹³

การตรวจสอบทรัพย์สิน ในคดียาเสพติดจำนวน 40 คดี (เฮโรอีน 30 คดี วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท 9 คดี โคเคน 1 คดี) มีผู้ถูกตรวจสอบทรัพย์สินจำนวน 123 ราย (เป็นผู้ต้องหา 86 ราย ผู้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด 37 ราย)

การสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินชั่วคราวเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ คิดเป็นมูลค่าทรัพย์สิน รวมประมาณ 202.5 ล้านบาท

การวินิจฉัยทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินวินิจฉัยเสร็จสิ้นไปแล้ว 46 ราย โดยวินิจฉัยว่าทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด 40 ราย และให้ยุติการตรวจสอบทรัพย์สิน 6 ราย ซึ่งในกรณีที่วินิจฉัยว่าทรัพย์สินของผู้ถูกตรวจสอบเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนี้ คณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินได้มีคำสั่งให้ยึดหรืออายัด คิดเป็นมูลค่าประมาณ 89 ล้านบาท ขณะนี้คดีอยู่ในระหว่างการพิจารณาในชั้นศาล ปัจจุบันจึงยังไม่มีกรณีริบทรัพย์สินที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นของกองทุน ป.ป.ส. เนื่องจากศาลยังไม่มีคำพิพากษาลงโทษจำเลยในคดียาเสพติด

ในการติดตามริบทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น เฉพาะกรณีการดำเนินการผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน มีปัญหาและอุปสรรคซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

---

¹³ กองตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., มาตรการพิเศษในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (กรุงเทพฯ : กองตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส., 2538), หน้า 10.

1. การตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน

1.1 ปัญหาเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูล

ในขั้นตอนของการสืบสวนทางการเงิน เมื่อหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดดำเนินการขอตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยการมีหนังสือสอบถามไปยังธนาคาร ปรากฏว่าบางครั้งเจ้าหน้าที่ธนาคารอ้างกฎหมายและระเบียบภายในของธนาคาร เพื่อรักษาความลับของลูกค้า ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ธนาคารไม่มั่นใจว่าหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ผู้ขอตรวจสอบมีอำนาจโดยตรง ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ธนาคารไม่มั่นใจในการให้ข้อมูลทางการเงินแก่หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด เพราะเกรงว่าอาจจะถูกลูกค้าฟ้องร้องดำเนินคดีในภายหลัง

แต่ในขั้นตอนการตรวจสอบทรัพย์สิน เจ้าหน้าที่ธนาคารจะอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่มีการจับกุมผู้กระทำความผิดแล้ว นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง คือ กองตรวจสอบทรัพย์สินคดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. ได้มีการจัดประชุมและสัมมนาร่วมกับธนาคารหรือสถาบันการเงิน เพื่อชี้แจงบทบาทของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการใช้อำนาจตรวจสอบข้อมูลทางการเงิน จึงได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยความลับของลูกค้ามีดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 บัญญัติว่า "ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น โดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพแพทย์ เกสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพนั้น แล้วเปิดเผยความลับนั้น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

1) องค์ประกอบภายนอก คือ การเปิดเผยความลับของผู้อื่น ที่ผู้กระทำ ได้ล่วงรู้หรือได้มา โดยเหตุที่เป็นเจ้านักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพ แพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพดังกล่าว

(1) ผู้กระทำความผิด กฎหมายจำกัดเฉพาะบุคคลที่มีหน้าที่ หรือ อาชีพ ดังนี้

(ก) เจ้านักงานผู้มีหน้าที่

(ข) ผู้ที่ประกอบอาชีพ แพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี

(ค) ผู้ช่วยในการประกอบอาชีพดังกล่าว

"เจ้านักงาน" หมายความว่า¹⁴

(ก) บุคคลซึ่งกฎหมายระบุไว้ชัดว่า เป็นเจ้านักงานตามกฎหมายลักษณะอาญา หรือประมวลกฎหมายอาญา และ

(ข) บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติราชการ ไม่ว่าจะ เป็นประจำหรือชั่วคราว และไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนเพื่อกาหรืไม่ อย่างไรก็ตาม กรณีนี้ ศาลฎีกาถือเอาความเป็น "ข้าราชการ" เป็นเงื่อนไขของการเป็น "เจ้านักงาน"¹⁵

(2) การกระทำ คือ การเปิดเผย กล่าวคือการนำไปแจ้งแก่บุคคลอื่นต่อไป ซึ่งอาจจะเป็นการแจ้งข้อเท็จจริงที่ยังไม่รู้กัน หรือการยืนยันข้อเท็จจริงที่ รู้กันแล้วอย่างเลา ๆ¹⁶

¹⁴ หุศุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 50.

¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 358-359/2500

¹⁶ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2535), หน้า 126.

(3) สิ่งทีกระทำต่อ คือ ความลับของผู้อื่น ที่ผู้กระทำได้ล่วงรู้หรือได้มาโดยเหตุที่เป็นเจ้านักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพ แพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพดังกล่าว

"ความลับ" หมายถึง ข้อความซึ่งผู้มีประโยชน์ได้เสีย ประสงค์จะปกปิดโดยยอมให้รู้ภายในวงอันจำกัด¹⁷

2) องค์ประกอบภายใน คือ เจตนา

(1) ผู้กระทำรู้ถึงความลับของผู้อื่นนั้น เป็นความลับที่ตนได้มาโดยเหตุที่ตนเป็นเจ้านักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพ แพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชี หรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบอาชีพดังกล่าว

(2) ผู้กระทำต้องการเปิดเผยความลับของผู้อื่น

3) เงื่อนไขแห่งการลงโทษ

"ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด" ไม่ใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด แต่เป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษในทางภาวะวิสัย¹⁸

ความเสียหาย ในที่นี้ หมายถึง ความเสียหายในทุกทาง

4) ข้อบัญญัติทางวิธีพิจารณา

ความผิดฐานนี้ เป็นความผิดอันยอมความได้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 325

จะเห็นได้ว่า กรณีที่เจ้าหน้าที่ธนาคารเปิดเผยความลับของลูกค้า ให้บุคคลอื่นล่วงรู้ ไม่ต้องรับผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 เนื่องจากเจ้าหน้าที่ธนาคารไม่เป็นเจ้านักงานผู้มีหน้าที่ และมีใช้ผู้ประกอบอาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

¹⁷ หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค 2-3, หน้า 398.

¹⁸ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, หน้า 126.

ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 (แก้ไขเพิ่มเติมโดย
มาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522)

มาตรา 46 สัตต บัญญัติว่า "ผู้ใดล่วงรู้กิจการของธนาคารพาณิชย์ใด
เนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ อันเป็นกิจการ
ที่ตามปกติวิสัยของธนาคารพาณิชย์จะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย ถ้าผู้นั้นนำไปเปิดเผย
นอกจากตามหน้าที่ หรือเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือการพิจารณาคดี ต้อง
ระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

1) องค์ประกอบภายนอก คือ การเปิดเผยกิจการของธนาคารพาณิชย์
ซึ่งผู้กระทำได้ล่วงรู้กิจการของธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจและ
หน้าที่ที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

(1) ผู้กระทำความผิด คือ ผู้ที่ล่วงรู้กิจการของธนาคารพาณิชย์
เนื่องจากการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่

(2) การกระทำ คือ การเปิดเผยกิจการของธนาคารพาณิชย์ให้
บุคคลอื่นล่วงรู้

(3) สิ่งที่ทำกระทำต่อ คือ กิจการของธนาคารพาณิชย์
ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 มาตรา 4
คำว่า "การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝาก
เงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์
เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ซื้อขายตัวแลกเงิน
หรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อขายเงินปริวรรตต่างประเทศ

ดังนั้น "กิจการของธนาคารพาณิชย์" จึงหมายความถึง

(ก) การรับฝากเงิน

(ข) การให้กู้ยืม

(ค) การให้บริการทางด้านการเงิน

2) องค์ประกอบภายใน คือ เจตนา

(1) ผู้กระทำรู้ว่าการกิจการของธนาคารพาณิชย์นั้น ตนได้ล่วงรู้ เนื่อง
จากการปฏิบัติตามอำนาจและหน้าที่

(2) ผู้กระทำได้ต้องการเปิดเผยกิจการของธนาคารพาณิชย์ ให้บุคคล
อื่นล่วงรู้

3) เงื่อนไขแห่งการลงโทษ

"อันเป็นกิจการที่ตามปกติวิสัยของธนาคารพาณิชย์ จะพึงสงวนไว้ไม่เปิดเผย" ไม่ใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด แต่เป็นเงื่อนไขแห่งการลงโทษในทางภาวะวิสัย

4) ความผิด

เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ มีดังนี้

- (1) เป็นการเปิดเผยตามหน้าที่ หรือ
- (2) เป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การสอบสวน หรือ
- (3) เป็นการเปิดเผยเพื่อประโยชน์แก่การพิจารณาคดี

จะเห็นได้ว่า กรณีตามมาตรา 46 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 ผู้เสียหายของการกระทำความผิดฐานนี้คือ ธนาคารพาณิชย์ รวมทั้งบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับกิจการของธนาคารพาณิชย์ ดังนั้นในกรณีที่เจ้าหน้าที่ธนาคารเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของลูกค้าโดยปราศจากอำนาจกระทำได้ อาจต้องรับผิดทางอาญา ตามมาตรา 46 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดขอตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหาในคดียาเสพติด เจ้าหน้าที่ธนาคารจะต้องให้ความร่วมมือ เนื่องจากเป็นกรณีที่หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดใช้อำนาจตาม มาตรา 14 (5) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 และมาตรา 25 (2) แห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลทางการเงินดังกล่าว เจ้าหน้าที่ธนาคารไม่ต้องรับผิดทางอาญา ตามมาตรา 46 สัตต แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 เนื่องจากเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ธนาคารมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย

1.2 กรณีที่ได้รับข้อมูลไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

(1) เจ้าหน้าที่ธนาคาร

- ไม่เข้าใจว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องการข้อมูลหรือเอกสารไปเพื่อใช้ประโยชน์ในกรณีใด จึงส่งมอบข้อมูลหรือเอกสารไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ เช่น ส่งมอบเอกสารให้ตามคำขอตรวจสอบ แต่ไม่ได้รับรองเอกสาร หรือกรณีการขอสำเนาเช็ค เจ้าหน้าที่ธนาคารถ่ายเอกสารให้เฉพาะด้านหน้าเท่านั้น

- ไม่เข้าใจขั้นตอนการปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งการอายัดบัญชีของผู้ต้องหาไว้ชั่วคราว และมีคำขอเอกสารเกี่ยวกับการเปิดบัญชี รายการทางบัญชี และเอกสารอื่น ๆ แต่เจ้าหน้าที่ธนาคารไม่ดำเนินการส่งให้ เพราะเข้าใจว่าเมื่อมีการสั่งอายัดบัญชีแล้ว แสดงว่าพนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องมีเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ครบถ้วนแล้ว

- ไม่แน่ใจว่าจะให้ข้อมูลทางการเงินได้มากน้อยเพียงใด และให้ข้อมูลได้ในระดับไหน

(2) พนักงานเจ้าหน้าที่

- ไม่เข้าใจระบบเอกสารของธนาคารต่าง ๆ ซึ่งแต่ละธนาคารอาจเรียกไม่เหมือนกันหรือใช้รหัสต่างกันแม้ว่าจะเป็นเอกสารชนิดเดียวกัน ดังนั้นเมื่อมีคำขอตรวจสอบ เจ้าหน้าที่ธนาคารจึงไม่เข้าใจว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ต้องการเอกสารประเภทใดบ้าง จึงส่งให้ไม่ครบถ้วน

1.3 กรณีที่ได้รับข้อมูลล่าช้า ซึ่งมีสาเหตุมาจาก

(1) ระบบการบริหารงานภายในธนาคาร

- พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถส่งคำขอ ไปยังหน่วยงานที่จัดเก็บข้อมูลหรือเอกสารได้โดยตรง เนื่องจากแต่ละธนาคารจะจัดหน่วยงานซึ่งรับผิดชอบในการประสานงานตามคำขอแตกต่างกันไป หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายส่วนใหญ่จะไม่ใช้หน่วยงานจัดเก็บข้อมูลหรือเอกสาร แต่จะเป็นหน่วยงานควบคุมการบริหารเกี่ยวกับสาขาหรือหน่วยงานด้านกฎหมาย ในทางปฏิบัติการขอตรวจสอบข้อมูลทาง

การเงิน จะมีหนังสือสอบถามไปยังกรรมการผู้จัดการใหญ่ จากนั้นจะผ่านหนังสือดังกล่าวไปยังหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย เมื่อหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายได้รับหนังสือคำขอแล้ว จะดำเนินการภายในขอบเขตอำนาจ ซึ่งบางธนาคารไม่สามารถตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้นได้ว่า ผู้ถูกตรวจสอบมีบัญชีหรือไม่ จึงดำเนินการโดยส่งคำขอตรวจสอบไปยังสาขาต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในคำขอ หากไม่ได้กำหนดไว้ก็จะส่งไปทุกสาขาทั่วประเทศ เมื่อแต่ละสาขาตรวจสอบแล้ว จะตอบกลับมายังสำนักงานใหญ่ พร้อมทั้งข้อมูลหรือเอกสาร (ถ้าหากมี) ทั้งนี้หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจะรอคำตอบจากทุกสาขาคงครบ จากนั้นจึงจะรวบรวมข้อมูลหรือ เอกสารทั้งหมดที่ได้รับจากสาขาส่งกลับมายังพนักงานเจ้าหน้าที่

- เจ้าหน้าที่ธนาคารซึ่งดำเนินการตรวจสอบข้อมูลหรือเอกสารให้ นั้น ไม่ได้มีภาระหน้าที่ในด้านนี้โดยตรง แต่เป็นภารกิจพิเศษ ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ธนาคารอาจติดภารกิจด้านอื่น จึงดำเนินการให้ล่าช้า

(2) พนักงานเจ้าหน้าที่

- ขอเอกสารไม่ครอบคลุมทุกเรื่องที่ต้องการ ทำให้ต้องขอเอกสารซ้ำหลายคราว จึงก่อให้เกิดความล่าช้า นอกจากนี้การขอข้อมูลโดยไม่ระบุพื้นที่ให้ชัดเจน อาจทำให้เกิดความล่าช้า แต่ถ้าระบุบางพื้นที่ก็อาจมีผลเสียคือไม่ได้ข้อมูลครบถ้วน

- การกำหนดรูปแบบในการประสานงาน ระหว่างหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดกับธนาคารยังไม่ดีพอ ยังไม่มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงานโดยตรงระหว่างกันอย่างแน่ชัด

- ขาดการติดตามเรื่องที่หน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด ขอตรวจสอบกับธนาคาร ซึ่งเมื่อระยะเวลาผ่านไป พนักงานเจ้าหน้าที่หรือเจ้าหน้าที่ธนาคารอาจลืมติดตามผลการดำเนินการตรวจสอบ

2. การจัดเก็บข้อมูลหรือเอกสารของธนาคาร

2.1 การเรียกดูข้อมูลว่า ผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาในคดียาเสพติดมีบัญชีหรือไม่ บางธนาคารต้องใช้ "เลขที่บัญชี" เรียกดู (ซึ่งในทางปฏิบัติโอกาสที่

จะทราบเลขที่บัญชีนั้นยากมาก) แต่บางธนาคารสามารถใช้ "ชื่อเจ้าของบัญชี" เรียกดูได้ นอกจากนี้ปรากฏว่าบางธนาคารสามารถใช้ "ชื่อเจ้าของบัญชี" เรียกดูข้อมูลได้ แต่ธนาคารจะไม่ดำเนินการให้ โดยวางเงื่อนไขว่าต้องทราบ "เลขที่บัญชี" ด้วย ซึ่งเป็นนโยบายของธนาคารเพื่อเอาใจลูกค้า โดยให้เห็นว่าธนาคารมีระบบรักษาความลับที่ดี การตรวจสอบข้อมูลทางการเงินกระทำได้ยาก

2.2 การจัดเก็บเอกสารของธนาคาร เอกสารบางประเภทเช่น คำขอเปิดบัญชี คำขอโอนเงิน คำขอเช็คหรือตราพท์ คำขอกู้เงิน คำขอบริการในการเข้าตู้നിรัย รายการทางบัญชีประเภทกระแสรายวัน จะเก็บไว้ที่สาขา แต่เอกสารบางประเภท เช่น รายการทางบัญชีประเภทอื่น ๆ จะรวบรวมไว้ที่สำนักงานใหญ่ เนื่องจากที่สาขาไม่ได้แยกเป็นรายบัญชี แต่จะทำการรวมทุกบัญชีเป็นรายวัน ซึ่งการฝาก ถอน หรือโอนเงิน ลูกค้าธนาคารสามารถกระทำได้ทุกสาขาของธนาคาร ดังนั้น รายการทางบัญชีบางรายการไม่สามารถดูได้ เช่น กรณีการโอนเงินทางโทรเลขหรือโทรศัพท์ ไม่สามารถทราบได้ว่าโอนจากสาขาใด เพราะรายการทางบัญชีระบุว่าทำรายการที่สาขารับเงินโอน ดังนั้นจึงต้องขอตรวจสอบสลิปจากสาขาที่รับเงินโอน เพื่อให้ทราบว่าโอนเงินมาจากสาขาใด จากนั้นจึงขอตรวจสอบสลิปจากสาขาที่โอนเงินอีกครั้ง เพื่อติดตามร่องรอยทางการเงิน

2.3 การจัดเก็บสลิป ธนาคารจะดำเนินการรวบรวมสลิปในแต่ละวันมาแยกประเภท และทำสลิปสรุปยอดกำกับไว้ ซึ่งในแต่ละวันจะมีสลิปเป็นจำนวนมาก ทำให้ยากในการค้นหา

3. การจัดให้ลูกค้าแสดงตน

3.1 กรณีการเปิดบัญชีกับธนาคาร บางครั้งธนาคารยอมให้ลูกค้าใช้ชื่อปลอมหรือนามแฝง รวมทั้งปิดบังที่อยู่ ซึ่งมักเป็นกรณีที่ผู้เปิดบัญชีมีความสัมพันธ์คุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ธนาคารเป็นอย่างดี ทำให้ยากต่อการตรวจสอบข้อมูล

3.2 กรณีการซื้อตราสารทางการเงินบางประเภท ที่ธนาคารออกจำหน่ายแก่ประชาชน เช่น เช็คของขวัญ บัตรกำนัล เป็นต้น ธนาคารมิได้ขอหลักฐานใด ๆ ผู้ซื้อจะเป็นใคร และให้ข้อมูลอย่างไรก็ได้ ทำให้ยากต่อการตรวจ

สอบร่องรอยทางการเงิน

3.3 กรณีการฝากเงินด้วยเงินสด ธนาคารไม่ได้เข้มงวดในการเขียนใบฝากเงิน ผู้ฝากอาจเขียนข้อความอย่างไรก็ได้ หรือไม่ครบถ้วนก็ได้ ทำให้ไม่สามารถติดตามร่องรอยได้ว่าเงินนั้นมาจากไหน

4. การเปิดเผยความลับ

บางกรณีเจ้าหน้าที่ธนาคาร ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด โดยเปิดเผยข้อมูลทางการเงินหรือส่งเอกสารหลักฐานการเงินของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ในขณะเดียวกัน เจ้าหน้าที่ธนาคารอาจแจ้งให้ลูกค้าทราบถึงการขอตรวจสอบโดยหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลดังกล่าวเพิ่มความระมัดระวังในการดำเนินการค้ายาเสพติดมากขึ้น รวมทั้งดำเนินการโยกย้ายเงินออกจากบัญชีธนาคารที่ถูกตรวจสอบ เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามร่องรอยทางการเงิน อันส่งผลกระทบต่อการใช้สิบล้วนจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนการติดตามบริบททรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคในการติดตามการโยกย้ายเงินผ่านธนาคารหรือสถาบันการเงิน คือ การไม่มีมาตรการทางกฎหมายกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของธนาคารหรือสถาบันการเงินอย่างชัดเจนในการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด เพื่อดำเนินการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเพื่อติดตามทรัพย์สินผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนี้การไม่มีมาตรการคุ้มครองธนาคารหรือสถาบันการเงินในการเปิดเผยข้อมูลทางการเงินต่อหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติด ทำให้ธนาคารหรือสถาบันการเงินขาดความมั่นใจในการเปิดเผยข้อมูล เนื่องจากธนาคารหรือสถาบันการเงินเกรงว่าอาจจะถูกลูกค้าฟ้องร้องดำเนินคดีในภายหลังได้ อันส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงในทางธุรกิจการค้าของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ทำให้ลูกค้าขาดความเชื่อถือและไว้วางใจในการดำเนินงานของธนาคารหรือสถาบันการเงิน